

Nr 84

*Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts i statsverkspropositionen
framlagda förslag angående det statliga utvecklings-
biståndet jämte motioner.*

(1:a avd.)

Kungl. Maj:t har i proposition nr 1, bilaga 5, littera C under åberopande av utdrag av statsrådsprotokollet över utrikesdepartementsärenden för den 2 januari 1970 framlagt förslag angående det statliga utvecklingsbiståndet.

Som ett led i förverkligandet av den s. k. 1 %-planen för det svenska utvecklingsbiståndets utbyggnad, som antogs av 1968 års riksdag, har för budgetåret 1970/71 föreslagits en ökning av de sammanlagda biståndsanslagen med ca 166 milj. kr. till ca 800 milj. kr. I förhållande till biståndsanslagen under innevarande budgetår, ca 634 milj. kr., innebär förslaget en ökning med drygt 26 %.

Fr. o. m. budgetåret 1970/71 redovisas förutom gåvobiståndet och anslagen för SIDA:s förvaltning, för rekrytering och utbildning av biståndspersonal samt för information om utvecklingsfrågor även det finansiella utvecklingsbiståndet under tredje huvudtiteln. Anslaget för det senare ändamålet har tidigare redovisats under sjunde huvudtiteln.

Anslagen för gåvobistånd har föreslagits uppgå till sammanlagt ca 436 milj. kr. och anslaget för finansiellt utvecklingsbistånd till ca 364 milj. kr.

I enlighet med den metod för planeringen av den ökande biståndsverksamheten som antogs av 1968 års riksdag har vidare föreslagits att en ram för bidragsutfästelser, anslag och allmän planering fastställs för en ny treårsperiod t. o. m. budgetåret 1972/73. Inom denna ram, som föreslagits bli nära 2 900 milj. kr. och som är att betrakta som en minimiram för de sammanlagda anslagen under de närmaste tre budgetåren, har anslagens huvudsakliga fördelning på ändamål och biståndsformer angetts, men det har förutsatts att omDispositioner skall vara möjliga.

Biståndsanslagens utveckling och fördelning på verksamhetsformer under senare budgetår jämte föreslagna belopp för nästkommande budgetår framgår av följande schematiska uppställning (beloppen i milj. kr.).

	1966/67	1967/68	1968/69	1969/70	1970/71 (förslag)
1. Årsbidrag till internationella biståndsprogram:					
FN:s utvecklingsprogram (UNDP)	70,2	80,9	80,9	96,2	109,2
FN:s barnfond (UNICEF)	7,8	8,8	9,0	15,0	20,0
FN:s flyktingverksamhet	2,0	2,3	2,6	3,1	4,1
Intern. utv. fonden (IDA)	51,8	51,8	72,4	87,9	103,5
Regionala utvecklingsbanker	—	2,6	2,6	18,2	2,6
Intern. livsmedelsprogram	10,4	15,6	37,7	42,9	42,9
2. Fältverksamhet m. m.	75,9	107,2	180,0	210,0	275,0
3. Utvecklingskrediter m. m.	110,0	125,0	105,0	140,0	215,0
4. SIDA:s förvaltn., rekr., utbildn. och information	9,3	10,1	13,5	20,3	27,4
Totalt	337,4	404,3	503,7	633,6	799,7

Planeringsram m. m.

I inledningen till förevarande avsnitt i statsverkspropositionen (bilaga 5, littera C, s. 12—23) lämnas en översikt över utvecklingssamarbetets allmänna utveckling och förutsättningar vid ingången till 1970-talet. I detta sammanhang anges även indikativa planeringsramar för biståndsanslagens utveckling under de nästkommande tre budgetåren, d. v. s. t. o. m. budgetåret 1972/73.

Departementschefen konstaterar att utvecklingsklyftan mellan i- och u-länder fortsätter att vidgas och att klyftorna mellan olika befolkningsgrupper inom u-länderna likaså tenderar att öka. Till de ljusa inslagen i en övrigt mörk bild hör emellertid de ökade kunskaper som vunnits om underutvecklingens orsaker och om utvecklingsprocessen liksom även de konkreta framsteg som gjorts under 1960-talet. En bättre grund har därmed lagts för utvecklingssamarbetet under det kommande årtiondet.

Utvecklingen i u-länderna är en mångfasetterad process, som omfattar ekonomiska, sociala, politiska och administrativa förändringar, däri inbegripet såväl strukturomvandling som social och ekonomisk tillväxt och utjämning. Den sociala, ekonomiska och politiska strukturen i u-länderna sätts i centrum bland orsakerna till underutvecklingen. En ojämn inkomstfördelning gör många likgiltiga för ekonomiska framsteg. Sociala tillväxt-effekter — bättre utbildning, hälsovård och bostäder, minskad arbetslöshet — måste betraktas som en förutsättning för och ej enbart som ett resultat av långsiktig ekonomisk tillväxt. Denna integrerade syn på utvecklingsprocessen och medvetandet om strukturfrågornas betydelse har aktualiserats

vid förberedelserna inför FN:s andra utvecklingsårtionde och särskilt då vid utarbetandet av en global utvecklingsstrategi.

Departementschefen erinrar vidare om de internationella ansträngningar som görs för att åter öka det stagnerande biståndsflödet till u-länderna och det arbete som utförts av den s. k. Pearson-kommissionen och genom den s. k. Jackson-studien.

De stora anslagshöjningar som inom ramen för den svenska 1 %-planen förutses under de närmaste åren medför ökade krav såväl beträffande målformuleringen som den planering och förvaltning som skall göra det möjligt att väl uppfylla de mål som ställts upp.

Det svenska utvecklingssamarbetet kan — i anslutning till vad som sagts i prop. 1962: 100 och 1968: 101 och i riksdagens uttalanden med anledning därav — sägas ha som mål att stödja u-ländernas egna ansträngningar att åstadkomma en utveckling, där ekonomiska och sociala förändringar — inbegripet såväl strukturomvandling som social och ekonomisk tillväxt — leder till en höjning av de fattiga folkens levnadsnivå och en rättvis fördelning av världens resurser. Det är väsentligt att det internationella biståndet och enkannerligen det svenska medverkar till en samhällsutveckling i demokratisk riktning.

Planeringen under nästa budgetår kommer att omfatta insatser fram till mitten av år 1973. Stora krav ställs således redan nu på planeringskapaciteten, som får anpassas efter det sätt på vilket de svenska biståndsmedlen kanaliseras. En avvägning måste göras mellan bilateralt och multilateralt bistånd och de många olika former som förekommer inom dessa huvudalternativ. Sådana avvägningar sker fortlöpande men kan inte ske med hjälp av enkla tumregler. Ej heller kan tillgången på planeringsresurser vid olika organ eller för olika former av bistånd ensam få avgöra denna fördelning.

Sverige har särskilt starkt hävdat det multilaterala utvecklingssamarbetets betydelse, något som belyses av andelen multilaterala bidrag — f. n. ca 40 % — i det svenska biståndsprogrammet. Också fortsättningsvis kommer det multilaterala biståndet att inta en central plats i biståndsanslagen.

I detta avsnitt erinras om några av de viktigare aktuella strävandena inom FN-organen och Världsbanksgruppen, däribland arbetet på en s. k. utvecklingsstrategi för det andra utvecklingsårtiondet och de effektiviserings- och rationaliseringsåtgärder för FN-systemets biståndsprogram som föreslagits i den av Sir Robert Jackson utarbetade s. k. kapacitetsstudien, liksom Sveriges agerande i dessa sammanhang.

Sverige har i sitt bilaterala utvecklingssamarbete i flera år tillämpat principen om koncentration till ett fåtal länder, något som är en nödvändighet i ett läge med begränsade administrativa resurser. Någon

obetingad fastläsning vid nuvarande ämnes- och länderkrets är det dock inte fråga om, vilket även riksdagen tidigare konstaterat. F. n. koncentreras det direkta biståndet till Botswana, Etiopien, Indien, Kenya, Lesotho, Pakistan, Sudan, Swaziland, Tanzania, Tunisien och Zambia. Urvalet av länder för direkt bistånd har gradvis förskjutits.

Den ledande principen, då tillfälle ges till en utvidgning eller förnyelse av länderkretsen, och vid fördelningen av biståndet mellan dessa länder, bör vara främjandet av de dubbla syften för utvecklingssamarbetet som tidigare nämnts, framhålls det i propositionen. Det är därför naturligt att Sverige i första hand söker samarbeta med länder, vilkas regeringar i sin ekonomiska och sociala politik strävar efter att genomföra sådana strukturförändringar som skapar förutsättningar för en utveckling präglad av ekonomisk och social utjämning. Vid utbyggandet av Sveriges direkta bistånd bör därför åstadkommas en förskjutning, så att nya insatser i första hand kommer i fråga i sådana länder, framhåller departementschefen. Det är angeläget att önskvärda strukturella ändringar beaktas vid formuleringen av målen för de enskilda biståndsinsatserna.

Det s. k. m u l t i - b i - b i s t å n d e t ger möjligheter att med begränsade administrativa insatser finansiera projekt inom en vidare länderkrets. En förutsättning är dock att de svenska biståndsmålen och den bakomliggande integrerade synen på utvecklingsprocessen ges tillbörlig vikt vid de enskilda insatsernas utformning.

I propositionen behandlas vidare utvecklingssamarbetet på handelsområde liksom frågan om resursflödet och biståndsvillkoren och de svenska strävandena i dessa sammanhang.

I n f o r m a t i o n s v e r k s a m h e t e n om u-länderna måste kontinuerligt anpassas till en föränderlig verklighet och alla planer bör därför fortlöpande kunna omprövas. De grundläggande principerna och riktlinjerna måste emellertid läggas fast, och detaljplaneringen kräver fasta ramar i fråga om såväl principer som resurser. Det gäller därvid att först klart och entydigt formulera målen för informationsverksamheten. Ledning härför finns i prop. 1968:101 och i riksdagens uttalanden med anledning härav. Av grundläggande betydelse är att förståelse skapas för ett nytt internationellt perspektiv och medvetande hos den breda folkopinionen. Det finns skäl som talar för att behovet av information om u-länderna kommer att öka, varför informationsverksamheten bör byggas ut ytterligare, framhåller departementschefen.

Beträffande a n s l a g s u t v e c k l i n g e n erinras i propositionen om riksdagens principbeslut år 1968 om utvecklingsbiståndets utbyggnad så att det s. k. 1%-målet för statligt bistånd uppnås budgetåret 1974/75 genom successiva anslagshöjningar. Under den tid 1%-planen hittills tillämpats har de totala biståndsanslagen ökats med i genomsnitt 25 % per budgetår.

För budgetåret 1970/71 förordas en total ökning av biståndsanslagen med ca 166 milj. kr. från ca 634 milj. kr. till ca 800 milj. kr., eller med drygt 26 %.

I propositionen ges en tabellarisk översikt av anslagsförslagen efter huvudändamål för nästa budgetår, jämförda med innevarande års anslag, liksom även planeringsramar, som reviderats i enlighet med vedertagen metodik, för budgetåren 1971/72 och 1972/73:

	1969/70 Anslag	Budgetår, milj. kr.			1970—73 Summa
		1970/71 Förslag	1971/72 Planeringsramar	1972/73	
Allmänna bidrag till internationella utvecklingsprogram	263	283	355	410	1 048
Fältverksamhet	210	275	320	370	965
Utvecklingskrediter	140	215	250	300	765
Förvaltning, utbildning, rekrytering och information	21	27	41	52	120
Totalt	634	800	966	1 132	2 898

Därav framgår att relationerna mellan multilateralt resp. bilateralt bistånd under den närmaste tiden kommer att förskjutas mot en större dominans än f. n. för de direkta insatserna. Eftersom de redovisade planeringsramarna emellertid endast är indikativa, kan dock en förskjutning i motsatt riktning bli aktuell redan under budgetåren 1971/72 och 1972/73. Flexibiliteten i fördelningen är särskilt viktig i dagens situation då de framtida behoven vad beträffar både UNDP och IDA är svåra att förutse.

Av de nära 2 900 milj. kr., som utgör den totala planeringsramen för de tre närmaste budgetåren, beräknas ca 1 050 milj. kr. (ca 36 %) ställas till internationella organisationers förfogande, medan 1 730 milj. kr. (60 %) utgör planeringsram för de direkta insatserna, inkl. multi-bi-bistånd. Återstoden beräknas för förvaltning, utbildning och information.

I anslutning bl. a. till uttalade önskemål från riksdagens sida i denna riktning förutskickas en ytterligare organisatorisk och anslagsteknisk samordning av utvecklingsbiståndet. Sålunda förutses att samtliga biståndsanslag fr. o. m. nästa budgetår förs in under tredje huvudtiteln och att i samband därmed avdelningen för internationella biståndsärenden i utrikesdepartementet omorganiseras och förstärks, med sikte bl. a. på en förbättrad långsiktig planering av den svenska biståndspolitik och uppföljning av budget- och organisationsfrågor. Personalbehovet i detta sammanhang torde få tillgodoses såväl genom en överföring av vissa tjänster till utrikesdepartementet som genom inrättandet av vissa nya tjänster, bl. a. en tjänst som statssekreterare. (Sistnämnda frågor har sedermera anmälts för riksdagen i särskild proposition nr 44.) — SIDA:s framtida organisation är föremål för en undersökning i samverkan med statskontoret.

Denna kommer att intensifieras, varvid man särskilt skall uppmärksamma behovet av förbättrad planering och kontroll av verksamheten.

De i anslutning till den föregående redogörelsen framställda motionerna redovisas under respektive avsnitt i det följande.

1. Biståndspolitikens inriktning och utformning

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 272 av herr Bohman m. fl. och II: 309 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en parlamentarisk utredning tillsättes med uppdrag att utarbeta riktlinjer för den långsiktiga utvecklingen av det svenska utvecklingsbiståndet på basis av hittills vunna erfarenheter och i samarbete med missionen och frivilliga humanitära organisationer,

dels de likalydande motionerna I: 450 av herrar Helén och Bengtson och II: 497 av herrar Hedlund och Gustafson i Göteborg i vad avser hemställan, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att en parlamentarisk beredning tillsättes med uppgift att göra en översyn av det svenska biståndsarbetets inriktning, varvid beaktas såväl utformningen av det tekniska och finansiella stödet som riktlinjerna för den svenska handelspolitiken vis-à-vis u-länderna och förutsättningarna för det svenska näringslivets och frivilligorganisationernas medverkan i svensk biståndspolitik.

Utskottet. Av 1968 års riksdag fattades på grundval av prop. 1968: 101 ett praktiskt taget enhälligt beslut rörande de stora linjerna för den svenska biståndspolitikens inriktning och utformning under de närmaste åren. Mera markerade meningsskiljaktigheter rådde vid detta tillfälle endast beträffande tidpunkten för det s. k. 1 %-målets uppnående. En höggradig enighet kunde sålunda inregistreras beträffande biståndsprogrammets motiv och mål, om valet mellan olika biståndsvägar och om nödvändigheten av samordning och integration, om utvecklingssamarbetets medel och metoder, om biståndets ämnes- och länderinriktning etc. De beslut som i enighetens tecken då fattades i dessa principfrågor innebar vidare att de riktlinjer för svensk biståndspolitik, som angetts av statsmakterna sex år tidigare på basis av prop. 1962: 100, vilken hade föregåtts av ett brett och inträngande utredningsarbete, på det hela taget bekräftades och fullföljdes. Man kan därför konstatera att den svenska biståndspolitik till sin allmänna utformning och inriktning sedan sin begynnelse präglats av stor kontinuitet och stadga. Beständigheten i de stora dragen har likväl inte hindrat att biståndspolitik med ledning av de praktiska erfarenheter som successivt vunnits och i an-

slutning till den internationella utvecklingsdebatten på vissa punkter fort-löpande kunnat modifieras, preciseras och vidareutvecklas. Ett flertal utredningar rörande speciella biståndsområden och -former har genomförts. Statsmakternas inställning till de biståndspolitiska frågorna har varit pragmatisk och öppen för nya idéer. Regering och riksdag har aktivt sökt att befrämja den offentliga debatten och informationen kring dessa spørsmål och har därför välkomnat den breddning och fördjupning som biståndsdiskussionen kunnat uppvisa under senare år. Också de politiska partierna och de stora folkrörelserna har genom egna utredningar, analyser och förslag berikat denna debatt. Av särskilt värde från denna synpunkt är även att SIDA:s styrelse genom sin sammansättning är förankrad i såväl folkrörelser som näringsliv och politiska partier och att värdefulla impulser och sakkunskap från dessa olika håll, som är av stor betydelse för biståndssamarbetets utformning, på så sätt kommer verket direkt till godo.

Utskottet kan mot denna bakgrund inte finna det motiverat att tillstyrka det yrkande på tillsättande av en parlamentarisk beredning för översyn av det svenska biståndsarbetets inriktning, som framförts i motionerna I: 450 och II: 497, eller yrkandet i motionerna I: 272 och II: 309 om tillsättande av en parlamentarisk utredning med uppdrag att utarbeta riktlinjer för den långsiktiga utvecklingen av det svenska utvecklingsbiståndet. Utskottet avstyrker därför nämnda motioner såvitt nu är i fråga.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 272 och II: 309 samt I: 450 och II: 497 i vad de avser översyn av riktlinjerna för den svenska biståndspolitiken.

2. Anslagsutvecklingen och vägen till 1 %-målet

I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 450 av herrarn Helén och Bengtson samt II: 497 av herrarn Hedlund och Gustafson i Göteborg i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära initiativ till överläggningar mellan riksdagspartierna om ett snabbare uppnående av det s. k. enprocentsmålet, varvid dessutom bör beaktas motionernas krav på

a) att återuppbyggnadshjälpen till Vietnam skall finansieras genom medelstildelning utöver den som krävs för enprocentsplanens förverkligande,

b) att i avvaktan på resultatet av här föreslagna förhandlingar eventuella utbetalningar av det till Nordvietnam utlovade kreditbiståndet får ske över tilläggsstat samt

c) att riksdagen i anslutning till nu aktuella beslut i fråga om den

svenska Vietnamhjälpen fastslår att denna avses omfatta såväl Nord- som Sydvietnam.

Utskottet. I motionerna I: 450 och II: 497 har begärts att Kungl. Maj:t tar initiativ till överläggningar mellan de fyra stora riksdagspartierna om en plan för en snabbare stegring av biståndsanslagen i syfte att nå det s. k. 1 %-målet för offentligt bistånd tidigare än som förutsetts i riksdagens beslut år 1968. Motionärerna har även påyrkat att man i detta sammanhang bör beakta deras krav på att återuppbyggnadshjälpen till Vietnam skall finansieras genom medelstildelning utöver den som krävs för 1 %-planens förverkligande och att man i avvaktan på resultatet av de föreslagna partiöverläggningarna låter eventuella utbetalningar av det till Nordvietnam utfästa kreditbiståndet ske över tilläggsstat.

Med anledning av förevarande yrkanden vill utskottet erinra om att riksdagen tidigare biträtt den långtidsplan för det statliga utvecklingsbiståndet, som framlades i prop. 1968: 101 och enligt vilken 1 %-målet genom gradvisa anslagsstegringar skall vara uppnått senast under budgetåret 1974/75. Från riksdagens sida framhölls i detta sammanhang särskilt att detta utgjorde en minimimålsättning och att en snabbare ökningstakt borde eftersträvas om det allmänna budgetläget så tilläte. I långtidsplanen förutsattes att årliga anslagsstegringar på i genomsnitt 25 % skulle vara behövliga för att det 1-procentiga etappmålet skall nås till angivna tidpunkt. De exakta höjningarna år för år finge dock bli beroende av den ekonomiska utvecklingen. I årets statsverksproposition har anslagshöjningar föreslagits som motsvarar en ökning i förhållande till innevarande budgetår med ca 26 %.

Utskottet kan för sin del inte ansluta sig till ovannämnda motioners yrkande att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära initiativ till överläggningar mellan de fyra stora riksdagspartierna om en plan för en snabbare stegring av biståndsanslagen.

Utskottet finner det nämligen inte sannolikt att sådana överläggningar under nu föreliggande förutsättningar skall kunna ge avsett resultat. Utskottet förutsätter i övrigt liksom tidigare att Kungl. Maj:t i sin årliga budgetberedning positivt och noga prövar det statsfinansiella utrymmet för en snabbare stegring av anslagen till utvecklingsbistånd än som förutsetts i långtidsplanen.

Utskottet avstyrker därför förevarande yrkande i motionerna I: 450 och II: 497 och avstyrker i konsekvens därmed även de yrkanden som avser Vietnambiståndets finansiering. I sistnämnda sammanhang finns anledning påpeka att det i riksdagens beslut härom varken år 1968 eller år 1969 har ifrågasatts att biståndet till Vietnam skulle falla utanför de ordinarie biståndsanslagens ram.

Till andra frågeställningar kring Vietnambiståndet får utskottet anledning senare återkomma.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 450 och II: 497 i vad de avser överläggningar mellan riksdagspartierna om ett snabbare uppnående av 1 %-målet.

3. U-ländernas industrialisering, u-landsinvesteringar, investeringsgarantier, m. m.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 272 av herr Bohman m. fl. och II: 309 av herr Holmberg m. fl. i vad avser tre yrkanden, nämligen *att* riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att riktlinjer utarbetas för hur samarbetet mellan näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna skall kunna utvecklas i enlighet med vad som anförts i motionerna, *att* riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att ett särskilt utvecklingsbolag för u-landsinvesteringar bildas enligt i motionerna uppdragna riktlinjer, samt *att* riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att investeringsgarantisystemet utsträcks och tillämpas på sätt som i motionerna anförts,

dels de likalydande motionerna I: 450 av herrar Helén och Bengtson samt II: 497 av herrar Hedlund och Gustafson i Göteborg i vad avser två yrkanden, nämligen *att* riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en utredning tillsättes för att närmare undersöka vilka andra åtgärder, som kan vidtagas för att stimulera från biståndssynpunkt motiverade svenska u-landsinvesteringar, varvid bör beaktas vad som i motionerna anförts beträffande en fond för förinvesteringar, särskilda exportkreditförmåner och ett eventuellt statligt investeringsföretag för u-landsetableringar, samt *att* riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att reglerna för investeringsgarantier för u-landsinvesteringar ändras så att de i princip skall kunna utgå för investeringar i alla länder som definitionsmässigt hänförs till u-länder,

dels de likalydande motionerna I: 557 av herr Möller m. fl. och II: 498 av herr Hellström m. fl. vari hemställts att riksdagen i anslutning till behandlingen av bilaga 5 i statsverkspropositionen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar önskvärdheten av en successiv tyngdpunktsförskjutning inom biståndspolitik, varvid bistånd till industriell verksamhet ges samma vikt som övriga prioriterade ändamål i enlighet med de riktlinjer som anförts i motionerna,

dels de likalydande motionerna I: 560 av herr Ottosson m. fl. och II: 654 av herr Hovhammar m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att garantier lämnas för investeringar i u-länder oberoende av vårt bilaterala utvecklingsbistånd,

dels motionen II: 625 av herr Fälldin m. fl. vari hemställda att riksdagen måtte uttala att Sverige skall arbeta för internationella överenskommelser om sådana enhetliga regler för direkta investeringar i u-länderna, att en positiv utveckling i resp. u-land verksamt främjas samt hemställa hos Kungl. Maj:t om att Sveriges representanter i FN och dess organ får i uppdrag att verka i nämnda syfte.

Utskottet. De motioner eller motionsyrkanden, varom nu är fråga, aktualiserar delvis vitt skilda frågeställningar. Gemensamt för dem alla är likväl att de från olika utgångspunkter behandlar förutsättningarna för en ökad industrialisering av u-länderna och de bidrag till industrialiseringsprocessens främjande som utvecklingsbiståndet kan lämna. I motionerna berörs den roll som Sverige i detta sammanhang kan spela i sin egen biståndspolitik, såväl genom sitt agerande i de internationella organen som genom sina direkta biståndsinsatser.

I motionerna I: 557 och II: 498 pläderas för en succesiv tyngdpunktsförskjutning inom biståndspolitiken så att bistånd till industriell verksamhet ges samma vikt som övriga prioriterade ändamål.

Dessa motioner knyter direkt an till ett yrkande i motionerna I: 427 och II: 499 vid 1969 års riksdag, till vilket riksdagen då i huvudsak anslöt sig.

I anslutning till vad i motionerna då anfördes uttalade utskottet bl. a. att SIDA bör kunna medverka till projekt på det industriella området även i de fall då sådana projekt visserligen bedöms vara av stor betydelse från utvecklingsstrategisk synpunkt men måhända inte kommer till stånd på grund av att de på kort sikt inte bedöms som tillräckligt lönsamma. En dylik medverkan kan bl. a. tänkas ta formen av bidrag till konsument- eller producentkooperativ verksamhet eller till uppbyggnad av företag med andra ägandeformer. Ett utvecklat samarbete mellan SIDA och de fackliga, kooperativa och folkbildningsinriktade organisationerna ansåg utskottet vara angeläget och av stort värde.

De nu förevarande motionerna förespråkar en ungefärlig parallellitet i utvecklingen av u-ländernas jordbruks- resp. industrisektorer. Till följd bl. a. av att biståndet hittills i huvudsak koncentrerats på uppbyggnad av infrastruktur, utbildning och jordbruk har enligt motionärerna en grund för en mer omfattande industrialisering i vissa u-länder lagts, varför det för de biståndsgivande organen — såväl de multilaterala som de bilaterala — borde vara möjligt att mera direkt engagera sig i industrialiseringsprocessen.

Motionärerna företar en kritisk granskning av Världsbanksgruppens resp. FN-systemets policy i detta sammanhang och kommer därvid fram till att närmast förordna en relativt starkare svensk satsning på FN-organen än på Världsbanksorganen, samtidigt som en reformering av båda dessa "bistånds-

familjer" och en aktivering av deras industrialiseringsengagemang bör eftersträvas.

Bistånd till industriell verksamhet bör enligt motionärernas mening också på det bilaterala området i framtiden föras upp i nivå med de övriga huvudsektorer, som ges prioritet inom det svenska biståndet. I den utsträckning mottagarländerna visar intresse därför, bör SIDA i samarbete med dem och om möjligt även med UNDP:s representant i landet i fråga kunna söka lägga upp ett program för successiv industrialisering, varvid Sverige förutom kapitalbistånd bl. a. skulle stå till tjänst med expertbistånd för utvecklingen av den statliga och kooperativa industrisektorn. En lämplig samarbetsform för stalliga, fackliga och kooperativa organisationer bör undersökas för att på bästa sätt tillvarata relevanta erfarenheter, och man bör enligt motionärerna överväga att inrätta en statlig konsultorganisation för studier och rådgivning liksom förmedling av tjänster och projektupphandling.

Motionerna i fråga behandlar utförligt många intressanta frågeställningar av relevans både för de internationella biståndsorganen och för den direkta svenska biståndsverksamheten. Otvivelaktigt svarar deras förespråkande av större multilaterala och bilaterala insatser på industriområdet väl mot en internationell trend som f. n. gör sig gällande. Det kan dock vara skäl att erinra om att det under senare år i den internationella biståndsdebatten med ungefär samma fog kunnat göras gällande att biståndet på jordbrukets och livsmedelsförsörjningens område eftersatts i förhållande till andra sektorer. Något motsatsförhållande behöver inte föreligga mellan dessa skiftande betoningar av jordbrukets resp. industrins roll. Det viktiga är, såsom motionärerna även betonar, att det råder en viss parallellitet i utvecklingen av de olika sektorerna så att en balanserad utveckling kommer till stånd och de båda näringsgrenarna kompletterar och stöder varandra. Sverige har i olika FN-organ, inte minst inom FN:s biståndsprogram (UNDP) och FN:s industriorganisation (UNIDO) aktivt engagerat sig för detta betraktelsesätt och för att FN-organen mer än hittills ges möjlighet att bistå u-länderna med industrialiseringsprogram och -projekt. Hindren för att i större skala realisera denna tanke, som i och för sig har en bred anslutning både bland i- och u-länder, har till stor del legat i svårigheten att programmera projekt som ägnat sig för offentligt bistånd men också i bristen på finansiella resurser hos de organ som skapats för att mobilisera kapital för multilaterala investeringskrediter. Internationella utvecklingsfonden (IDA) har i sistnämnda hänseende lyckats bäst, medan däremot FN:s kapitalutvecklingsfond (UNCDF) tills vidare förblivit enbart ett embryo. Motionärerna har ifrågasatt om inte Sverige borde söka aktivera kapitalutvecklingsfonden och överväga att i framtiden lämna ett relativt stort bidrag till denna fond. Något direkt ställningstagande härtill är enligt utskottets mening i dagens läge knappast möjligt, men hela frågekomplexet bör givetvis liksom hittills ingående studeras, och nya initiativ kan från tid till annan behöva tas. Sverige

kan dock inte ensamt på något avgörande sätt och på kort sikt ändra den internationella biståndsbildens mönster. Den djupa skepsis beträffande möjligheterna att göra FN:s kapitalutvecklingsfond i verklig mening operativ som gör sig gällande bland de stora bidragsgivarländerna torde kvarstå under överskådlig tid. Likaså kommer med stor sannolikhet uppslutningen kring IDA att under samma tidrymd kvarstå. Frågan om kapitalfondens ställning är för övrigt föremål för kontinuerlig uppmärksamhet inom bl. a. UNDP och har också behandlats i den s. k. Jackson-studien rörande FN:s biståndsprogramms möjlighet att omsätta en väsentligt större biståndsvolym. Den nyligen publicerade utredningen har menat att kapitalutvecklingsfonden visserligen borde erhålla bidrag även från i-länder men att dess resurser borde utnyttjas för smärre investeringar, främst inom jordbrukssektorn. Ökade bidrag till kapitalfonden skulle enligt Jackson-utredningen likväl kunna medföra risken att FN:s kapitalutvecklingsfond och IDA finge mycket likartade funktioner — en dubbling som knappast torde ligga i u-ländernas egentliga intresse. Jackson-utredningens förslag som helhet bereds emellertid f. n. inom UNDP, och denna fråga följs liksom de övriga förslagen uppmärksammat från svensk sida. Vad beträffar IDA, som genom åren fått ett relativt mycket starkt bidragsstöd från Sverige och som åtnjuter ett stort förtroende hos flertalet u-länder, bör för övrigt noteras att Sverige uttryckt önskemålet, bl. a. i samband med de förhandlingar om en ny resurspåfyllnad som inleddes i slutet av förra året, att möjligheterna av en stadgeändring för IDA utreds i syfte att skänka u-länderna ett avsevärt ökat röstetal och därmed ett större medinflytande än de f. n. har.

Då motionärerna ifrågasatt Världsbanksgruppens vilja eller konstitutionella möjlighet att stödja annan industriell verksamhet än privat sådan, bör det noteras att en ändring inträtt sedan 1966 så att långivning numera kan ske även till statligt och kooperativt ägda företag. Så har även skett i ett flertal fall genom programkrediter och direkta lån men framför allt genom stöd av nationella utvecklingsbanker, vilka i allmänhet har offentlig ägarmajoritet. Det kan vidare noteras att Världsbanken/IDA:s kreditgivning inom industrisektorn under verksamhetsåret 1968/69 kommit i jämnhöjd med deras kreditgivning inom jordbruks- resp. kraftförsörjningssektorn (drygt 20 % i alla tre fallen).

När det sedan gäller Sveriges bilaterala verksamhet på detta område och motionärernas förord för en successiv tyngdpunktsförskjutning så att bistånd till industriell verksamhet ges samma vikt som övriga prioriterade ändamål, så kan utskottet i huvudsak ansluta sig till yrkandets allmänna innebörd. Industrialiseringsbistånd bör enligt utskottets uppfattning få en växande betydelse inom den bilaterala svenska biståndsverksamheten. Det bör emellertid noteras att industriinriktat bistånd i inte obetydlig utsträckning redan förekommer. Man finner sålunda beträffande ämnesfördelningen av de svenska utvecklingskrediterna under perioden 1962/63—

1968/69 att ca 25 % av samtliga bruttoåtaganden avsett industriområdet (att jämföras med 24 % för vägar och transporter, 19 % för vattenförsörjning på landsbygden, 14 % för jordbruk o. s. v.) En än mer prononcerad relativ betoning av industrisektorn finner man vid studium av de utvecklingskrediter som är under aktuell planering t. o. m. budgetåret 1971/72. SIDA har i sin senaste anslagsframställning sagt sig avse att utvidga sitt stöd i olika former till u-ländernas industrialisering, under förutsättning att nödiga personalresurser görs tillgängliga.

Utgångspunkten på detta liksom på andra områden är dock — och måste vara — mottagarländernas egna behov och den prioritering de själva fastställt. Såsom redan framhållits och som erfarenheten bl. a. inom FN:s industriorganisation lärt, har det ofta visat sig svårt att utan omfattande förstudier och expertrådgivning utforma och få fram projekt som ägnar sig för direkt kapitalbistånd utifrån. De nationella utvecklingsbankerna eller -bolagen torde framgent komma att spela en alltmer betydande roll både som förmedlare av biståndsmedel och för att mobilisera inhemskt och utländskt privatkapital. Behovet av expertbistånd på industriområdet är emellertid mycket stort och kommer av allt att döma att göra sig alltmer gällande framöver.

Utskottet vill ansluta sig till motionärernas uttalande att svensk erfarenhet av statlig och kooperativ företagsamhet bör delges våra mottagarländer i den utsträckning dessa har intresse därav. Det är därvid även naturligt att man söker sig fram till en lämplig samarbetsform för statliga, fackliga och kooperativa organisationer för att på bästa sätt tillvarata relevanta erfarenheter, såsom motionärerna även framhållit. Utskottet saknar emellertid möjlighet att ange den institutionella form en sådan samverkan mellan olika intressenter lämpligen bör ta. Den ledningsgrupp för biståndsverksamhetens organisation som nyligen tillsatts bör kunna ägna uppmärksamhet även åt denna fråga.

Vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionerna I: 557 och II: 498 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Motionen II: 625, vari bl. a. påyrkas att Sverige skall arbeta för internationella överenskommelser om sådana enhetliga regler för direkta investeringar i u-länderna att en positiv utveckling i resp. u-land verksamt främjas, berör problem som är väsentliga och vitala för u-ländernas ekonomiska och sociala utveckling.

I motionen pekas å ena sidan på den avgörande betydelse de direkta investeringarna på sikt kan komma att ha för den s. k. tredje världens framtidsutsikter. De direkta investeringarna expanderar i snabb takt, internationellt sett, under det att det globala offentliga biståndet tenderar att minska. Å andra sidan visar motionärerna på det bekymmersamma förhållandet att — samtidigt som direktinvesteringarna snabbt expanderat — praktiskt taget alla utvecklingsregioner betalat ut större belopp i form av

utdelningar och vinster än som motsvarats av tillförsel av nytt investeringskapital utifrån. Med andra ord äger ett nettoutflöde av kapital rum, vilket medför betydande betalningsbalanssvårigheter för många u-länder. Motionärerna erinrar vidare om att de utländska investeringarna inriktats på sektorer där en god avkastning och snabb återbetalning av investerat kapital varit möjliga. De kortsiktiga vinstmålsättningarna har långt ifrån alltid överensstämt med olika u-länders långsiktiga målsättningar om uppbyggnad av en väl differentierad infrastruktur. Vidare har företagsledning och forskning till mycket stor del behållits kvar i de investerande företagens moderländer, vilket förvärrat forskarflykten från u-länderna. En osund konkurrens u-länderna emellan om direktinvesteringar har i många fall uppstått, och man har tävlat om att ge företagen förmåner i form av skatterabatter, garantier för vinsttransfereringar m. m.

Enligt motionärerna måste flera villkor uppställas för att de direkta investeringarna skall ha en positiv utvecklingseffekt i u-länderna. De måste ingå som en del av u-landets utvecklingsplaner och vara anpassade till u-ländernas näringsliv och inte — som nu till stor del är fallet — operera som en extern del av industriländernas ekonomi. Den produktionsstegring som investeringarna åstadkommer bör till största delen komma u-länderna till godo genom inkomster för de anställda och skatteinkomster för staten liksom i form av reinvesterad vinst. Genom överflyttning av vinster mellan olika länder och prismanipulationer kan de internationella bolagen undandra det land som rätteligen borde tillgodogöra sig skatteintäkterna inkomsten av vinstbeskattningen. Av dessa iakttagelser drar motionärerna slutsatsen att internationella överenskommelser i syfte att åstadkomma enhetliga regler för de direkta investeringarna i u-länderna torde utgöra den enda möjliga lösningen på problemet med kapitalflykten från u-länderna.

Utskottet kan i allt väsentligt ansluta sig till motionärernas resonemang och de konklusioner som dragits därav.

De problem som motionärerna pekat på är föremål för uppmärksam studium i flera internationella organ inom främst FN-familjen, Världsbanksgruppen och OECD, bl. a. under det arbete som i flera år pågått för att få till stånd en internationell överenskommelse om ett multilateralt investeringsgarantisystem. Utvecklingseffekten och investeringarnas integration med u-ländernas långsiktiga utvecklingsplanering måste även i ett multilateralt investeringsgarantisystem utgöra de centrala villkoren för garantigivning. En av huvudförklaringarna till att de existerande nationella investeringsgarantisystemen hittills i relativ ringa grad kommit att utnyttjas, samtidigt som investeringarna utan sådan garantigivning i betydande grad ökat, och till svårigheterna att få till stånd ett multilateralt investeringsgarantisystem torde just ligga i de villkor till skydd för u-ländernas egna intressen som uppställts och måste uppställas, om det egentliga biståndssyftet inte skall förfuskas. Sverige har i alla de sammanhang där

denna problematik behandlats energiskt förespråkat internationella och bindande regler som är ägnade att å ena sidan underlätta verkligt utvecklingsfrämjande investeringar som står i samklang med u-ländernas genuina behov och å andra sidan sätta spärrar för vinst- och kapitalflykten från u-länderna.

Det kan i detta sammanhang nämnas att FN:s tjuogoandra generalförsamling bl. a. på svenskt initiativ uppdrog åt FN:s generalsekreterare att utreda omfattningen och karaktären av återflödet av kapital från u-länderna och att samtidigt utreda de privata investeringarnas utvecklingseffekt. Denna utredning pågår alltjämt.

Vid UNCTAD:s finanskommittés sammanträde för ett år sedan uppdrogs vidare på svensk tillskyndan åt konferensens generalsekreterare att till kommitténs möte i juli i år utarbeta en studie inom motsvarande område men med särskild inriktning på frågor om sådana åtgärder som kan vidtas på ett internationellt plan för att kontrollera kapitalflödet från u-länderna.

Också inom OECD:s utvecklingskommitté har Sverige vid upprepade tillfällen efterlyst djupare analyser av de utländska investeringarnas utvecklingseffekt, och kommittén i övrigt har anslutit sig till detta önskemål. OECD:s utvecklingscentrum är för sin del sysselsatt med ett större komplex av studier angående u-ländernas sysselsättningsproblematik, och en av dessa studier är avsedd att ägnas åt de privata investeringarnas effekt i detta sammanhang.

Motionärernas yrkande torde därmed väsentligen vara tillgodosett, varför det torde vara tillräckligt om vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionen II: 625 ges Kungl. Maj:t till känna.

I motionerna I: 272 och II: 309 har bl. a. hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att riktlinjer utarbetas för hur samarbetet mellan näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna skall kunna utvecklas i enlighet med vad som anförts i motionerna. Det heter i detta sammanhang bl. a. att SIDA verksamt bör kunna bidra till att pröva förutsättningarna för en intensifierad industriell verksamhet i u-länderna och ta initiativ till särskilda projektgrupper för skilda u-länder. Gemensamma s. k. paketprojekt skulle därvid kunna bli värdefulla inslag. Det statliga biståndet skulle bl. a. kunna svara för sådana infrastrukturella investeringar som kan bli nödvändiga för att en från utvecklingssynpunkt angelägen privat investering skall kunna genomföras. Staten skulle också kunna medverka genom finansiering av sådana följdinvesteringar i samband med en företagsetablering, som inte är nödvändiga för lönsamheten men från andra synpunkter är önskvärda för u-landet.

Utskottet vill erinra om att det redan tidigare (SU 1968: 128) på grund av ett likartat motionsyrkande haft anledning framhålla att samverkan

mellan stat och näringsliv i den nära sammanknutna form, som begreppet "paketprojekt" synes innebära, är något som noga måste prövas från fall till fall. Utskottet påminde samtidigt om att biståndsprojekt i samverkan med svenska företag och investeringar i u-länder i viss utsträckning redan kommit till utförande på bl. a. yrkesutbildningens och kreditgivningens områden. Utskottet välkomnade i och för sig att konkreta förslag till nya och vidgade former för samverkan mellan stat och näringsliv kommer fram och att de prövas och bearbetas i en positiv anda — allt under förutsättning att det biståndspolitiska syftet hålls i förgrunden — men ansåg inte att tillräckliga skäl förebragts för att förorda ett bestämt uttalande från riksdagen till förmån för ökat s. k. paketbistånd. En huvudförutsättning för sådant samarbete är, framhöll utskottet vidare, att insatsen svarar mot ett prioriterat önskemål från mottagarlandets sida och harmonierar med dess utvecklingsplan.

Dessa uttalanden äger alltså sin giltighet. Det är i praktiken sällan vare sig möjligt eller önskvärt att ha en så nära koppling som förordats i motionernas exemplifiering av vad samverkan mellan stat och näringsliv i form av s. k. paketprojekt skulle kunna innebära. Andra former för en närmare samverkan kan visa sig mera lämpliga och framkomliga. När det gäller direkta projekt kommer det emellertid ytterst an på de prioriteringar som görs av resp. mottagarland och som måste förbli vägledande för dispositionen av de statliga biståndsmedlen. En mera vidsträckt tillämpning av paketprojektidén kan från biståndssynpunkt även innebära viss risk för en sådan bindning till leverantörer och investerare att mottagarlandets rörelsefrihet och valmöjligheter blir beskurna. Biståndets värde från mottagarlandets synpunkt kan därigenom bli väsentligt reducerat.

Mellan biståndsgivande myndigheter och näringslivet upprätthålls redan på många olika sätt ett nära samråd och erfarenhetsutbyte. Något behov av specifika riktlinjer i enlighet med yrkandet i motionerna I: 272 och II: 309 synes inte föreligga. Ifrågavarande yrkande avstyrks därför.

I motionerna I: 450 och II: 497 har i nu förevarande sammanhang yrkats att riksdagen hemställer om tillsättande av en utredning av åtgärder för att stimulera svenska u-landsinvesteringar under beaktande av vad som i motionerna anförts beträffande dels en fond för förinvesteringar, dels särskilda exportkreditförmåner, dels ett eventuellt statligt investeringsföretag för u-landsetableringar.

I motionerna I: 272 och II: 309 har, såvitt nu är i fråga, yrkats att riksdagen hos Kungl. Maj:t begär att ett särskilt utvecklingsbolag (med stat och näringsliv som hälftendelägare vardera) för u-landsinvesteringar bildas.

Beträffande tanken på en svensk fond för förinvesteringsstudier har utskottet vid såväl 1968 som 1969 års riksdag haft anledning avstyrka direkta yrkanden om inrättandet av en dylik fond. Därvid har utskottet erinrat

om att behovet av stöd till studier av det slag som här avses redan delvis synes tillgodosett genom att en del av anslagsbeloppet för utvecklingskrediter regelmässigt beräknas för sådana ändamål, då uppdrag ges till främst svenska konsultföretag i samband med projektförberedelser och projektkontroll i direkt anslutning till svensk biståndskreditgivning.

Också i årets statsverksproposition har under reservationsanslaget Finansierat utvecklingsbistånd beräknats ett belopp för sådana projektförberedelser och projektkontroll. Någon särskild fond för förinvesteringsstudier synes därmed inte motiverad. Yrkandet i fråga avstyrks därför.

Det framgår av motionerna I: 450 och II: 497 inte fullt klart vilka särskilda exportkreditförmåner förevarande yrkande åsyftar. Motionärerna hävdar att svenska företag i vissa fall haft sämre förutsättningar vid export till u-länder än företag från andra länder på grund av olikheter i kreditvillkoren. Vissa länder uppges lämna sina företag särskilda exportkreditförmåner, varför de svenska statsmakterna borde ha anledning lämna motsvarade förmåner när det gäller investeringar som bedöms som positiva från biståndssynpunkt.

Utskottet saknar underlag för en närmare bedömning av de jämförelser som görs i detta hänseende och de konklusioner som dras därav. Det synes dock som om motionärerna här är inne på tanken på någon form av speciell statlig räntesubventionering i samband med exportkrediter till u-länder. Ett dylikt stöd till exportindustrin synes lämpligen böra diskuteras i annat sammanhang än i samband med den biståndspolitiska inriktningen och utnyttjandet av de statliga anslagen till utvecklingsbistånd, låt vara att det här rör sig om exportkrediter för handel med just u-länder. Den biståndspolitiska målsättningen synes principiellt böra hållas åtskild från frågan om stöd till olika grenar av svenskt näringsliv, vare sig det rör industri, jordbruk eller fiske. Utskottet ansluter sig i detta sammanhang till departementschefens uttalande i propositionen att många skäl talar för att en klar distinktion görs mellan offentligt bistånd och andra transaktioner med u-länderna. Kommersiella transaktioner kan inte betraktas som bistånd endast för att den ena parten är ett u-land. Den av motionärerna aktualiserade frågeställningen torde därför snarare höra hemma i den näringspolitiska debatten.

I motionerna I: 272 och II: 309 har, som redan nämnts, begärts bildandet av ett halvstatligt utvecklingsbolag för u-landsinvesteringar, och i motionsparet I: 450 och II: 497 har begärts att frågan om ett ev. statligt investeringsföretag för u-landsetableringar skall utredas. Även här råder viss oklarhet om det tänkta utvecklingsbolagets resp. investeringsföretagets närmare konstruktion och uppgifter. Den tvekan som utskottet ovan gett uttryck för i samband med sin behandling av tanken på s. k. paketprojekt torde emellertid vara relevant även i detta sammanhang.

Mot denna bakgrund avstyrks de ifrågavarande yrkandena i motionerna I: 272 och II: 309 liksom i motionerna I: 450 och II: 497.

I relativt likartade termer och med i stort sett överensstämmande innebörd har i motionsparen I: 272 och II: 309, I: 450 och II: 497 samt I: 560 och II: 654 påyrkats, att det investeringsgarantisystem som upprättats i enlighet med statsmakternas beslut år 1968 i sin tillämpning utvidgas till att avse även andra u-länder än sådana till vilka det svenska bilaterala utvecklingsbiståndet i huvudsak koncentrerats. Bl. a. påtalas i alla motionerna att systemets länderbegränsning haft till följd att ingen ansökan om investeringsgaranti ännu ingetts till den ansvariga myndigheten, exportkreditnämnden. I de båda första motionerna görs även gällande att de uppställda villkoren är alltför restriktiva.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att det vid beslutet om investeringsgarantisystemets inrättande rådde praktiskt taget full enighet om dess konstruktion och om de allmänna villkoren för garantigivningen. Endast beträffande den länderbegränsning för systemets tillämpning som i enlighet med Kungl. Maj:ts förslag bedömdes lämplig att upprätthålla under systemets inledande skede rådde vissa meningsmotsättningar. Motionärerna har återigen påtalat detta förhållande. Det finns då skäl att erinra om att arbetet på detaljutformningen av garantivillkoren pågått inom exportkreditnämnden under större delen av år 1969 och att systemet därför kunnat betraktas som helt utformat endast sedan en mycket kort tid. Någon ansökan om investeringsgaranti har ännu ej inlämnats.

Med hänsyn till att så kort tid förflutit sedan det svenska garantisystemet blivit helt utformat vill utskottet inte biträda de förevarande motionsyrkandena. I anslutning till vad utskottet anfört beträffande länderval m. m. bör dock uttrycket "huvudmottagarländer" undvikas i samband med investeringsgarantisystemet. Detta innebär inte att utskottet tillstyrker en utvidgning av den nuvarande länderkretsen vid systemets tillämpning. Frågan om en sådan utvidgning synes böra övervägas av Kungl. Maj:t först sedan ytterligare erfarenheter vunnits. I sammanhanget bör även beaktas att de nationella investeringsgarantisystemens effekt är föremål för diskussioner inom OECD:s biståndskommitté (DAC). Därvid har även framkommit att inställningen bland medlemsländerna numera synes ha blivit mera allmänt positiv till ett multilateralt investeringsgarantisystem. Sverige har som bekant konsekvent stött de mångåriga försöken att få till stånd ett sådant system. Inom ett sådant system skulle u-länderna kunna få ett mera direkt medinflytande och de privata investeringarnas utvecklingsfrämjande inriktning mera effektivt tryggas. De allmänna villkoren beträffande utvecklingseffekt m. m. som inbyggts i det svenska investeringsgarantisystemet bör i alla händelser strikt upprätthållas även fortsättningsvis.

Utskottet avstyrker sålunda ifrågavarande yrkanden i motionerna I: 272 och II: 309 samt I: 450 och II: 497 liksom även motionerna I: 560 och II: 654.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 557 och II: 498 som sin mening ger Kungl. Maj:t till kännna vad utskottet anfört angående bistånd till industriell verksamhet,

2. att riksdagen i anledning av motionen II: 625 som sin mening ger Kungl. Maj:t till kännna vad utskottet anfört angående enhetliga regler för direkta investeringar i u-länderna,

3. att riksdagen avslår dels motionerna I: 272 och II: 309 i vad de avser riktlinjer för samarbetet mellan näringslivet och biståndsmyndigheterna samt upprättande av ett utvecklingsbolag för u-landsinvesteringar, dels motionerna I: 450 och II: 497 i vad de avser utredning av åtgärder för att stimulera svenska u-landsinvesteringar m. m.,

4. att riksdagen avslår motionerna I: 272 och II: 309, I: 450 och II: 497 samt I: 560 och II: 654 i vad de avser det svenska investeringsgarantisystemets tillämpning.

4. Biståndets länderinriktning m. m.

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 272 av herr Bohman m. fl. och II: 309 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att avgörande vid val av mottagarländer för den svenska u-hjälpen bör vara hjälpbehovet och möjligheten att uppnå god utvecklingseffekt och icke politiska värderingar,

dels de likalydande motionerna I: 450 av herrar Helén och Bengtson samt II: 497 av herrar Hedlund och Gustafson i Göteborg i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t som sin mening ge till kännna vad som anförts i motionerna beträffande principerna för val av mottagarländer för svenskt bistånd,

dels de likalydande motionerna I: 453 av herr Werner och II: 499 av herr Hermansson m. fl. vari hemställts att riksdagen såsom förslagsanslag anvisar sammanlagt 22,5 milj. kr. till Cuba,

dels de likalydande motionerna I: 556 av fru Lindström m. fl. och II: 648 av fru Dahl m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att det svenska utvecklingssamarbetet med Cuba under de närmaste åren successivt bör ges en väsentligt större omfattning än f. n.,

dels de likalydande motionerna I: 566 av herrar Wikström och Lindblad och II: 646 av herrar Ahlmark och Ullsten vari hemställts att riksdagen i

skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att regeringen snarast upptar förhandlingar med Zambia i avsikt att ge s. k. mjuka krediter till Zambia för projekt av infrastrukturell karaktär,

dels motionen II:207 av herr Björck i Nässjö vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Chile utses som huvudmottagarland för det svenska u-landsbiståndet.

Utskottet. Tidigare har utskottet uttalat sig till förmån för den koncentration av det bilaterala utvecklingsbiståndet som tillämpats under senare år men samtidigt understrukit att länderkoncentrationen — liksom ämneskoncentrationen — inte får utgöra något självändamål utan är en förutsättning för effektiva insatser och planering av långsiktiga åtgärder.

I årets statsverksproposition har departementschefen ånyo erinrat om länderkoncentrationen, som är en nödvändighet bl. a. med hänsyn till de begränsade administrativa resurserna. Departementschefen hänvisar till utskottets tidigare uttalande, att ett fasthållande av koncentrationsprincipen dock inte är liktydigt med en obetingad fastlåsning vid nuvarande ämnes- och länderkrets för det direkta biståndet. Såsom riksdagen år 1968 framhöll, kan och bör tillämpningen av dem båda fortlöpande omprövas ur olika aspekter, och varken en ytterligare begränsning eller en viss vidgning av verksamhetsområdet beträffande vare sig länder eller ämnen bör på förhand uteslutas. En försiktig utvidgning av kretsen av mottagarländer kan bli möjlig när biståndsresurserna efter hand blir mera betydande utan att biståndets effektivitet fördenskull eftersätts.

Utskottet konstaterar i anslutning till föregående års uttalande om innebörden av begreppet "huvudmottagarländer" att uttrycket inte längre begagnas i årets statsverksproposition som beteckning på de länder till vilka huvuddelen av det bilaterala svenska utvecklingsbiståndet är koncentrerad. Utskottet finner det också önskvärt att denna beteckning, liksom varianten "prioritetsländer", såvitt möjligt undviks, eftersom dylika uttryck lätt kan skapa föreställningar om en sådan fastlåsning till en viss länderkrets som inte varit åsyftad.

Utskottet ger sin anslutning till propositionens uttalande om det svenska utvecklingssamarbetets mål att stödja u-ländernas egna ansträngningar att åstadkomma en utveckling, där ekonomiska och sociala förändringar — inbegripet såväl strukturomvandling som social och ekonomisk tillväxt — leder till en höjning av de fattiga folkens levnadsnivå och en rättvis fördelning av världens resurser. Utskottet understryker i likhet med propositionen vikten av att det internationella biståndet och enkannerligen det svenska medverkar till en samhällsutveckling i demokratisk riktning.

Utskottet vill i detta sammanhang understryka de synpunkter som anförts i den svenska regeringens skrivelse till FN:s generalsekreterare den 24 mars 1969 angående FN:s andra utvecklingsårionde i vad de avser den

s. k. utvecklingsstrategins innehåll. Såsom framhölls i skrivelsen bör varje utvecklingsinsats syfta till en fortgående förbättring av den enskilda individens levnadsförhållanden. Överbryggandet av ekonomiska och sociala klyftor är en nödvändig förutsättning för en hög och stabil ekonomisk tillväxt. Åtskilliga socialpolitiska reformer kan i själva verket även motiveras med rent ekonomiska överväganden. Detta innebär att ekonomisk utveckling är nära förbunden med social utveckling och att ekonomisk utveckling är av begränsat värde så länge den inte minskar rådande ekonomiska och sociala klyftor. Det är därför väsentligt att de sociala aspekterna inlemmas i alla biståndsinsatser och att ekonomisk och social utveckling understöds av en fast politik som syftar till att utjämna ekonomiska och sociala olikheter.

I propositionen uttalas att den ledande principen, då tillfälle ges till en utvidgning eller förnyelse av den länderkrets till vilken det direkta biståndet koncentreras, och vid fördelningen av biståndet mellan dessa länder bör vara att främja uppnåendet av det dubbla mål som uppställts för vårt utvecklingssamarbete med u-länderna. Det är därför naturligt att Sverige i första hand söker samarbeta med länder, vilkas regeringar i sin ekonomiska och sociala politik strävar efter att genomföra sådana strukturförändringar som skapar förutsättningar för en utveckling präglad av ekonomisk och social utjämning. Vid utbyggandet av vårt direkta bistånd bör vi därför enligt propositionen gradvis åstadkomma en förskjutning, så att nya insatser i första hand kommer i fråga i sådana länder.

Utskottet är medvetet om att såväl ländervalet som utformningen av de enskilda biståndsinsatserna har betydelse för möjligheterna att förverkliga de uppställda målen för svensk biståndspolitik och att erhålla största möjliga effekt av de enskilda insatserna. En långsiktig planering av biståndsinsatserna är under alla förhållanden nödvändig. Vad som i propositionen särskilt anförs om ländervalet innebär inte heller ett övergivande av principen om en långsiktig planering av det bilaterala biståndet. Som konsekvens härav kan det i praktiken endast bli fråga om en gradvis förskjutning av biståndsinsatsernas fördelning mellan mottagarländerna. Propositionen aktualiserar inte heller ett avbrytande av biståndssamarbetet med något av de nuvarande mottagarländerna. Utskottet utgår från att den svenska biståndspolitikens målsättningar är möjliga att uppnå i länder med olika politiska och ekonomiska system. Utskottet kan mot bakgrund härav och med beaktande av de synpunkter som utskottet anfört ge sin anslutning till propositionens uttalande vad avser länderval och förskjutning vid utbyggandet av Sveriges direkta bistånd.

Utskottet kan i detta sammanhang även ansluta sig till SIDA:s bedömning av hur bistånd från Sverige skall komma de breda befolkningslagren i de fattiga länderna till godo och medverka till social och ekonomisk utjämning i mottagarländerna. Biståndsinsatser inom jordbruk, vattenförsörjning, hälsovård och familjeplanering, skolbyggande och yrkesutbildning

bör, såsom styrelsen framhåller i sin senaste anslagsframställning, utformas så att de direkt når gemene man i samhället. Varje överföring av finansiella resurser förutsätter insyn i medlens användning i enlighet med de avtal som överenskommits mellan parterna. Genom en sådan utformning bör även den kulturella och politiska utvecklingen i de fattiga länderna på sikt påverkas på det sätt som är önskvärt. Den samhällsutveckling i demokratisk riktning, som de svenska insatserna inom utvecklings-samarbetet enligt statsmakternas uttalanden skall medverka till, befordras genom att möjligheter skapas till utveckling och arbete och genom att befolkningstillväxten hålls tillbaka så att en snabbare standardhöjning möjliggörs.

Utskottets ställningstagande överensstämmer med uttalandet i motionerna I: 450 och II: 497 att våra projekt naturligtvis måste få en inriktning, som gör att insatsen bidrar till en bred ekonomisk och social utveckling till gagn för den stora massan av folket. Som framhålls i de nämnda motionerna, varierar möjligheterna att bedöma resultatet beroende på vilken typ av projekt det gäller. Det är också klart att utsikterna till goda resultat kan vara beroende av i vilket land insatsen görs. Det finns länder vilkas regimer inte i första hand är inriktade på att utnyttja biståndssamarbetet för att höja folkets sociala och ekonomiska standard. I andra fall kan en bristfällig förvaltning göra att mottagarlandet inte uppfyller sin del av ett ingånget avtal och att insatsen av det skälet inte når avsett resultat. Återigen i andra fall kan regimen ha en klart uttalad vilja att åstadkomma sociala effekter, men svårigheter av annan art gör att resultaten ändå blir dåliga. Exempel på länder, där det råder i alla avseenden ideala förhållanden finns knappast. Utskottet kan på samtliga ovan angivna punkter instämma i motionernas uttalanden.

Till dessa i motionerna I: 450 och II: 497 anförda synpunkter vill utskottet lägga, att omfattningen och varaktigheten av svenskt bilateralt utvecklingsbistånd givetvis måste betingas av i vilken mån biståndet kan väntas bidra till de uppställda målsättningarnas förverkligande. Det ställer sig ofta svårt att på ett tidigt stadium förutsäga att så blir fallet. U-landsregimer som betecknar sig själva som progressiva och inleder ambitiösa utvecklingsprogram kan drivas att revidera sin politik eller störtas av grupper med mindre tilltalande målsättningar. Eftersom biståndspolitikerna måste arbeta på lång sikt, kan ett projekt inte lämpligen avbrytas på grund av sådana förändringar. Omvänt kan regimer, som framstår som föga framstegsvänliga, genom kontakt med olika biståndsgivare förmås att inleda program som på lång sikt kan ha positiva effekter. En schematisk uppdelning av u-länderna under olika etiketter är sålunda vanskelig.

Även om man beaktar ovan anförda reservationer och nyanseringar, synes det dock möjligt att uppställa vissa principer för ett lämpligt länderval, då en utvidgning av mottagarkretsen blir aktuell. I de fall då ett u-land

sedan länge har behärskats av en regim som har visat sig ointresserad av en både ekonomisk och social utveckling finns det skäl att visa återhållsamhet i fråga om nya svenska biståndsinsatser. I de fall då starka indicier talar för att en u-landsregim allvarligt strävar till ekonomisk och social utjämning och har realistiska förutsättningar att samtidigt öka den allmänna utvecklingstakten, om den får bistånd utifrån, kan det vara särskilt befogat för vårt land att underlätta dess strävanden.

Sammanfattningsvis vill utskottet betona riskerna med att döma u-ländernas interna politik efter dagslägets växlingar. Det svenska utvecklings-samarbetet skall syfta till reformer på lång sikt i en riktning, som är förenlig med våra ideal om social och ekonomisk rättvisa och om allas delaktighet i kulturen och i samhällets styrelse. När statsmakterna har att ta ställning till en utvidgning av mottagarkretsen för bilateralt bistånd, bör de främst välja länder som förenar fattigdomens och underutvecklingens behov med framstegsvilja och utvecklingskraft. Från allmän utjämnings-synpunkt ställer det sig naturligt att utvälja särskilt fattiga länder som mottagare av svenskt bistånd, men detta innebär inte att sådant bistånd endast skall vara förbehållet de allra fattigaste länderna. En liknande tankegång synes SIDA:s styrelse i sin anslagsframställning ha velat ge uttryck åt.

Ifrågarörande yrkande i motionerna I: 450 och II: 497 torde få anses tillgodosett genom vad som nyss anförts och som torde böra ges Kungl. Maj:t till känna.

Med hänsyn till vad utskottet ovan anförde i ländervalsfrågan synes det i motionerna I: 272 och II: 309 framförda förslaget till uttalande från riksdagens sida inte vara motiverat, varför yrkandet i fråga avstyrks.

I motionen II: 207 har förordats att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Chile utses som huvudmottagarland för det svenska u-landsbiståndet.

Utskottet har i det föregående uttalat sig mot användandet av sådana begrepp som huvudmottagar- eller prioritetländer. Varje utvidgning av den krets av länder som i mera avsevärd utsträckning får motta svenskt utvecklingsbistånd måste dessutom — såsom särskilt underströks i utskottets utlåtande nr 82 till 1969 års riksdag — föregås av ingående analyser och förutsätta en grundlig prövning på grundval av en rad kriterier. Det ligger i öppen dag att riksdagen saknar möjligheter att själv företa en sådan analys eller prövning av enskilda länder och att det redan på denna grund inte är möjligt för utskottet att tillstyrka föreliggande motionsyrkande, som skulle innebära att riksdagen utan grundlig prövning utpekade ett visst land som en av de nya huvudmottagarna för svenskt utvecklingsbistånd. Ett sådant tillvägagångssätt skulle vara klart olämpligt från såväl principiella som praktiska utgångspunkter.

Sverige har tidigare inte lämnat utvecklingsbistånd till Chile. Enligt

vad utskottet erfarit har emellertid diskussioner nyligen inletts om ev. svenska insatser där inom området för familjeplanering, för vilket som bekant den s. k. koncentrationsprincipen inte upprätthålls. De nämnda diskussionerna tros kunna resultera i svenska åtaganden inom en relativt nära framtid. Om så blir fallet, torde vissa erfarenheter kunna vinnas om lämpligheten av ytterligare biståndsinsatser i landet. Det kan i sammanhanget erinras om att flera latinamerikanska länder får eller avses erhålla svenskt familjeplaneringsbistånd.

Vad utskottet sålunda anfört i anledning av motionen II: 207 torde böra ges Kungl. Maj:t till känna.

I motionerna I: 556 och II: 648 har förordats att det svenska utvecklings-samarbetet med C u b a under de närmaste åren successivt ges en väsentligt större omfattning än f. n. Motionärerna erinrar om det svenska bistånd av s. k. multi-bi-karaktär, som redan inletts i Cuba och för vilket en medelsförbrukning av ca 2,5 milj. kr. preliminärt beräknats för budgetåret 1970/71.

I sitt utlåtande nr 82 till 1969 års riksdag hänvisade utskottet till den praxis som förekommer, när en utvidgning av mottagarlandskretsen för svenskt bistånd är aktuell och som går ut på att biståndsmyndigheten försöksvis engagerar sig i vissa delprojekt i nya länder genom samarbete med FN-organ som redan är verksamma inom landet i fråga. Biståndsmyndigheten kan därigenom successivt vinna erfarenheter av lämpligheten av direkta svenska biståndsinsatser i större skala utan att man fördenskull hos vederbörande lands regering väcker förväntningar om att Sverige skall binda sig för ett omfattande och långsiktigt bistånd. Utskottet förordade i samma utlåtande en sådan mera pragmatisk handlingslinje framför formliga beslut om att ett visst land skall betecknas som huvudmottagarland och betonade att också vid en sådan mera försiktig framgångslinje det allmänna kravet på länderkoncentration borde beaktas.

De insatser av multi-bi-karaktär som görs i Cuba resp. är under planering synes väl motsvara de försöksvisa engagemang i samarbete med FN-organ, varom fjolårets utlåtande talade och på vars erfarenheter en bättre bedömning kan grundas om lämpligheten av direkta eller indirekta biståndsinsatser i större skala.

Det är känt — och motionärerna har även erinrat om detta — att Cubas behov av tekniskt bistånd är stort och att en del av dessa behov från ämnes-synpunkt synes ligga väl till för svenska insatser. På flera av de av motionärerna nämnda ämnesområdena synes biståndsinsatser kunna ha sådana sociala utjämnningseffekter, som utgör en av huvudmålsättningarna för den svenska biståndspolitik. Det är likaså känt att Cuba lidit stora avbräck på grund av den ekonomiska isolering för vilken landet utsatts och att FN-organens biståndsinsatser i detta land är jämförelsevis ringa. Biståndet från

andra länder, främst Sovjetunionen, synes dock enligt flera uppgifter vara betydande, även om utskottet inte kunnat erhålla några officiellt bekräftade uppgifter vare sig beträffande omfattningen eller karaktären av detta stöd. Utskottet utgår dock ifrån att önskemål om bistånd från cubanskt håll kommer att prövas på sedvanligt sätt, varvid såväl biståndsbehov som kraven på svensk medverkan i förplanering och resultatvärdering kommer att beaktas.

Även om utskottet av principiella skäl måste avstå från att uttala sig på det sätt som motionärerna påyrkat, har det därmed ingalunda uteslutit att ett väsentligt större utvecklings-samarbete med Cuba under kommande år kan bli möjligt och motiverat. Utskottet förutsätter dock att denna fråga i första hand bedöms och prövas av Kungl. Maj:t och SIDA.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna I: 556 och II: 648 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet yrkandet i motionerna I: 453 och II: 499 att riksdagen såsom förslagsanslag anvisar sammanlagt 22,5 milj. kr. till Cuba.

I motionerna I: 566 och II: 646 yrkas att förhandlingar snarast upptas med Z a m b i a i avsikt att ge s. k. mjuka krediter till Zambia för projekt av infrastrukturell karaktär. Motionärerna erinrar om Zambias beträngda be-lägenhet i politiskt och ekonomiskt hänseende och om Rhodesia-blockaden som innebär ett särskilt tryck vilket tvingar landet till en fortsatt kostsam omorientering av dess import- och exportekonomi mot Östafrika, medförande stora investeringskostnader för väg-, järnvägs-, kraftverks- och oljeledningsbyggen etc.

Utskottet är väl medvetet om Zambias utsatta position i södra Afrika liksom om de svårigheter av ekonomisk och annan natur som motionärerna riktat uppmärksamheten på. Zambia har snabbt kommit att inla en plats bland de länder till vilka Sverige koncentrerar sina bilaterala biståndsinsatser. Det svenska biståndet dit har t. v. så gott som helt utgått i form av förvaltnings- och annan expertis och av fredskårspersonal, och en avsevärd utvidgning av sådant personellt bistånd har förutsetts för de närmaste åren. Enligt vad utskottet erfarit har Zambia vid diskussioner och förfrågningar om bistånd från Sverige klart prioriterat personalbistånd framför andra biståndsformer. Indirekt har den svenska biståndskrediten i samfinansiering med Världsbanken/IDA till Tanzania för iståndsättning av den s. k. Tan-Zam-vägen givetvis även kommit Zambia till godo.

Zambia är med avseende på bruttonationalprodukt, naturresurser, exportintäkter, skuldsättning och tillflöde av utländskt offentligt kapital bättre ställt än angränsande länder i exempelvis östra Afrika. Med hänsyn till vad utskottet tidigare framhållit beträffande Zambias utsatta läge utgår utskot-

tet ändå från att ev. ansökningar om svenskt kreditbistånd för infrastrukturrella ändamål kommer att prövas i positiv anda.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna I: 566 och II: 646 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 272 och II: 309 i vad de avser uttalande om biståndets länderinriktning,
2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 450 och II: 497 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående biståndets länderinriktning,
3. att riksdagen i anledning av motionerna I: 556 och II: 648, I: 566 och II: 646 samt II: 207 som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående bistånd till Chile, Cuba och Zambia,
4. att riksdagen avslår motionerna I: 453 och II: 499 angående bistånd till Cuba.

5. Forskningsfrågor

I detta sammanhang har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 272 av herr Bohman m. fl. och II: 309 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att ett statens råd för u-hjälpsforskning omedelbart inrättas med uppgifter som i motionerna anförs samt att frågan om vidgad akademisk forskning och utbildning utreds,

dels de likalydande motionerna I: 333 av herr Nyman m. fl. och II: 371 av herr Regnéll m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att i skrivelse till Kungl. Maj:t begära utredning av lokalisering, finansiering, organisation och närmare arbetsuppgifter, inom den ram som skisserats i motionerna, för en försöksstation i tillämpad biologi (främst proteinforskning), förlagd i u-land och i samarbete med lämpliga institutioner och företag i Sverige eller i Norden.

Utskottet. I motionerna I: 272 och II: 309 har yrkande framställts om inrättande av ett statens råd för u-hjälpsforskning och om utredning av frågan om vidgad akademisk forskning och utbildning.

Utskottet vill med anledning härav erinra om att det sistnämnda yrkandet om utredning av frågan om vidgad akademisk forskning och utbildning med u-landsinriktning överensstämmer med ett yrkande i motioner från samma håll vid fjolårets riksdag (dåvarande motionerna I: 310 och II: 422), vilket föranledde ett enhälligt utlåtande i slutet av förra året (SU 1969: 176), vari utredningskravet tillstyrktes. Detta bifölls sedermera av riksdagen. Så till vida torde motionsyrkandet till denna del vara besvarat.

Vad beträffar frågan om ett statens råd för u-hjälpsforskning vill utskottet vidare erinra om att det i samma utlåtande har behandlat likartade frågeställningar, bl. a. föranledda av de nyss nämnda motionerna och även av motionerna I: 172 och II: 185 vid 1969 års riksdag, vari begärdes tillsättande av en utredning om inrättande av ett institut för utvecklingsforskning.

Även detta senare yrkande tillstyrktes av utskottet och bifölls av riksdagen.

Utskottet har sålunda nyligen haft anledning eftertryckligt understryka den betydelse det anser forskningen ha för utvecklingsbiståndet och i skrivelse till Kungl. Maj:t gett till känna att det funnit det angeläget att de frågor som gäller både inriktningen och organisationen av forskning med anknytning till u-landsproblemen blir närmare utredda. Mot denna bakgrund synes någon ytterligare åtgärd från riksdagens sida i denna sak tills vidare inte vara påkallad. Utskottet har anledning utgå från att den utredning av hela detta frågekomplex som torde vara att emotse även kommer att pröva frågan huruvida ett statens råd för u-hjälpsforskning må vara ändamålsenligt. Utskottet förutsätter att den sålunda begärda utredningen snart blir tillsatt och vill därför inte föregripa utredningens slutsatser eller förslag i förevarande frågor.

I sitt föregående utlåtande i saken konstaterade utskottet för övrigt att en särskild samrådsgrupp för u-landsforskningsfrågor med företrädare för SIDA, STU, naturvetenskapliga och medicinska forskningsråden, riksbanksfonden samt forskningsberedningen under hösten konstituerats. Denna samrådsgrupp synes redan väsentligen fylla de funktioner som det av motionärerna påyrkade statliga rådet för u-landsforskning vore avsett att få.

Då syftet med motionerna I: 272 och II: 309, såvitt nu är i fråga, således redan synes väl tillgodosett, avstyrks det förevarande yrkandet.

I det utskottsutlåtande (SU 1969: 176) vartill redan hänvisats behandlades även frågan rörande intensifierad fältverksamhet för att öka produktionen och utnyttjandet av nya näringsproteiner (med anledning av motionerna I: 167 och II: 181 vid 1969 års riksdag). Det konstaterades därvid bl. a. att en del av den svenska biståndsverksamheten redan är särskilt inriktad på från proteinsynpunkt förbättrad kostsammansättning och att denna verksamhet väntas bli spridd till nya mottagarländer. Utskottet saknar underlag för en närmare bedömning av den i de nu förevarande motionerna I: 333 och II: 371 aktualiserade frågan om inrättandet av en försöksstation i tillämpad biologi, främst proteinforskning. Utskottet utgår emellertid från att även frågor, som sammanhänger med proteinforskningen och som anknyter till centrala problemställningar inom biståndsverksamheten, blir uppmärksammade inom ramen för den utredning om inriktningen och utformningen av forskning med anknytning till u-landsproblemen, varom redan hemställts i ovan omtalade utlåtande. Yrkandet i motionerna

I: 333 och II: 371 torde därmed få anses väsentligen tillgodosett och avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 272 och II: 309 i vad de avser inrättande av ett statens råd för u-hjälpsforskning samt utredning av frågan om vidgad akademisk u-landsforskning och -utbildning,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 333 och II: 371 angående utredning rörande försöksstation för tillämpad biologi.

6. Stöd åt u-ländernas nationella kultur

I detta sammanhang har utskottet behandlat motionen II: 496 av herr Ericson i Örebro m. fl. i vad avser att Kungl. Maj:t beaktar önskvärdheten av att planeringen av framtida biståndsinsatser särskilt i de s. k. huvudmottagarländerna tar hänsyn till behovet av ett generöst stöd till den nationella kulturen.

Utskottet. När det gäller konkreta biståndsåtgärder bör på detta liksom på andra områden mottagarländernas egna önskemål och prioriteringar vara vägledande och avgörande. Det svenska bilaterala utvecklingsbiståndet bör givetvis präglas av all tänkbar hänsyn till och respekt för mottagarländernas kulturella och sociala egenart. Omvänt bör ingenting göras så att väsentliga och djupt rotade kulturmönster onödigtvis rubbas eller sönderbryts till förfång bl. a. för den nationella självkänslan. I den mån angelägna och välgrundade ansökningar om bistånd med kulturell syftning och innehåll inkommer, bör dessa kunna prövas i positiv anda men på sedvanligt sätt, d. v. s. i konkurrens med andra ändamål inom ramen för tillgängliga finansiella, personella och administrativa resurser.

Ifrågavarande yrkande i motionen II: 496 torde därmed väsentligen vara besvarat och inte behöva föranleda någon särskild åtgärd från riksdagens sida. Utskottet avstyrker därför yrkandet.

Utskottet hemställer

- att riksdagen avslår motionen II: 496 i vad den avser stöd till nationell kultur.

7. Anslags- och planeringsram för budgetåren 1970/71—1972/73

Utskottet tillstyrker den indikativa planeringsram för bidragsutfästelser, anslag och allmän planering för de närmaste tre budgetåren, d. v. s. till och med budgetåret 1972/73, som framlagts i propositionen i enlighet med den metod för planeringen av den ökande biståndsverksamheten, som antogs av 1968 års riksdag. Inom denna ram, som totalt uppgår till nära 2 900 milj. kr. och som är att betrakta som en minimiram för den angivna treårsperioden, har anslagens huvudsakliga fördelning på ändamål och biståndsformer angetts, men det förutsätts att omdisponeringar skall vara möjliga.

Utskottet biträder departementschefens uttalande att det multilaterala biståndet även fortsättningsvis kommer att inta en central plats i biståndsanslagen. Den förskjutning mot en större relativ dominans för de bilaterala insatserna, som den nya planen indikerar, är såsom framgår av propositionstexten inte avsedd att vara bindande. Tvärtom är stor flexibilitet påkallad. En omfördelning i motsatt riktning mellan bilateralt och multilateralt bistånd kan enligt propositionen bli aktuell redan efter nästa budgetår. Av särskild betydelse i detta sammanhang blir uppenbarligen bl. a. de resultat som de pågående förhandlingarna om en ny påfyllnad av Internationella utvecklingsfondens (IDA) resurser kan komma att leda till (se punkten 14) liksom förverkligandet av de reformförslag beträffande FN:s biståndsprogram (UNDP) som framlagts i den s. k. Jackson-utredningen (se punkten 8).

Utskottet hemställer

att riksdagen godkänner Kungl. Maj:ts beräkning av indikativa planeringsramar för biståndsanslagen till och med budgetåret 1972/73.

8. Vissa FN-organs biståndsprogram

Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 1, s. 23—26) föreslagit riksdagen att till Vissa FN-organs biståndsprogram för budgetåret 1970/71 anvisa ett anslag av 133 320 000 kr.

Anslaget för motsvarande ändamål är i gällande riksstat uppfört med 114 280 000 kr.

Det för budgetåret 1970/71 föreslagna anslagsbeloppet är avsett att fördelas med 109 200 000 kr. till FN:s utvecklingsprogram (UNDP), med 20 000 000 kr. till FN:s barnfond (UNICEF), med 3 120 000 kr. till FN:s flyktingkommissariat (UNHCR) samt med 1 000 000 kr. till FN:s hjälporganisation för Palestinaflyktingar (UNRWA).

Vidare har Kungl. Maj:t föreslagit riksdagen att Sverige i enlighet med den ordning, som redan tidigare tillämpats från svensk sida, avger vissa fasta förhandsutfästelser om bidrag avseende budgetåren 1971/72 och 1972/

73 till FN:s utvecklingsprogram, FN:s barnfond och FN:s flyktingkommisariat.

Inom den nya planeringsram för biståndsvolymens utveckling t. o. m. budgetåret 1972/73, som förutsetts i årets statsverksproposition, är relationerna mellan multilateralt resp. bilateralt utvecklingsbistånd för treårsperiodens båda senare budgetår t. v. närmast av indikativ natur. Den framtida fördelningen av biståndet på olika biståndsvägar och biståndsformer prövas fortlöpande, varför stor flexibilitet i fördelningen är av vikt. En möjlighet bör därför hållas öppen att kunna ställa ytterligare svenska bidragsutfästelser gentemot FN:s biståndsprogram i utsikt, i den mån utvecklingen gör detta motiverat. Av betydelse i detta sammanhang blir bl. a. de resultat som behandlingen av aktuella förslag till effektivisering och rationalisering av FN-systemets biståndsverksamhet kan komma att leda till.

I de likalydande motionerna I: 450 av herrar Helén och Bengtson samt II: 497 av herrar Hedlund och Gustafson i Göteborg har hemställts, såvitt nu är i fråga, att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t begära att regeringen medverkar till initiativ för att de i den s. k. Jackson-rapporten aktualiserade kraven på en effektivisering av FN:s biståndsorgan närmare prövas.

Utskottet. Fyra utredningar av stor betydelse för det internationella utvecklingsarbetets framtida inriktning och utformning har framlagts under år 1969: den av Världsbankschefen tillsatta s. k. Pearson-kommissionens rapport *Partners in Development*, den s. k. Tinbergen-gruppens rapport med redogörelse för det arbete som utförts inom FN:s kommitté för utvecklingsplanering, den s. k. Jackson-utredningen angående FN-systemets biståndskapacitet och den s. k. Thorsson-rapporten från FN:s konferens om social utveckling och planering, som ägde rum i Stockholm förra hösten. Alla dessa rapporter eller utredningar utgör viktiga underlag för förberedelsearbetet inför FN:s andra utvecklingsårtionde och utformandet av en global utvecklingsstrategi för 1970-talet.

Av särskild betydelse för en effektivisering av FN:s biståndsprogram och för ett stärkande av FN-systemets framtida roll som biståndsförmedlare är i detta sammanhang Jackson-rapporten, som ovannämnda motioner särskilt hänvisat till.

Det var år 1967 som styrelsen för FN:s biståndsprogram UNDP begärde en utredning av programmets framtida medelsbehov dels i ljuset av mottagarländernas efterfrågan på bistånd för konkreta utvecklingsprojekt inom programmets kompetensområde, dels med beaktande av FN-organens administrativa kapacitet att verkställa ett avsevärt utvidgat program. Ett preliminärt resultat av utredningen, som i första hand tog sikte på den förstnämnda frågeställningen, redovisades i början av 1968 och gav belägg för

antagandet om en kraftigt vidgad efterfrågan på sådant bistånd som UNDP företräder.

Med ledning härav utvidgade UNDP:s styrelse därefter under sommaren 1968 på initiativ av Sverige och andra nordiska länder utredningsuppdraget till att omfatta alla sådana faktorer som kunde tänkas påverka systemets framtida kapacitet i hämmande riktning. Detta skedde med tanke på att en rad organisatoriska och andra inneboende svagheter i systemets konstruktion blivit alltmer uppenbara i takt med biståndsprogrammets expansion, en utveckling som svårligen kunde förutses när flertalet av UNDP:s verkställighetsorgan, d. v. s. FN:s fackorgan, fick sina stadgar och sin organisatoriska struktur för 20—25 år sedan. En särskild utredningsman, Sir Robert Jackson, som gett utredningen det namn under vilken den blivit känd, tillkallades för att tillsammans med en expertgrupp fullfölja utredningen i enlighet med det utvidgade mandatet.

Sverige har haft särskilda förutsättningar att följa och påverka utredningens inriktning och resultat också därigenom att två av SIDA:s ledande ämbetsmän i personlig egenskap ingått i expertgruppen resp. i en internationell rådgivande "panel" som varit knuten till utredningen. Utredningen framlades i sitt slutgiltiga skick i december 1969. Den utmynnar i en rad reformförslag, varav många är synnerligen ingripande och långtgående.

Enligt vad utskottet erfarit har den s. k. Jackson-studien sedan den offentliggjordes bl. a. delgetts alla berörda svenska departement och verk för yttrande. Den har därefter varit föremål för ingående diskussioner dels inom en informell interdepartemental studiegrupp, dels inom de svenska förbindelsekommittéerna för olika FN:s fackorgan, närmast för att förbereda de preliminära svenska ställningstagandena till rapporten under det nyligen avslutade extra mötet med UNDP:s styrelse, som helt varit ägnat åt en genomgång av Jackson-studien.

Man har från svensk sida i stort sett kunnat ansluta sig till utredningens analys av den nuvarande situationen och till dess huvudförslag för en reformering av FN-familjens biståndssystem. Förslagen bärs upp av tanken att man mera direkt än som nu är fallet måste anknyta verksamheten till mottagarländernas verkliga behov och egna prioriteringar och att arbeta sig bort ifrån den nuvarande sektorala uppsplittringen av verksamheten som i hög grad får ses som en historiskt betingad följd av den autonomi som fackorganen åtnjutit även på detta område. De sektorala intressenas nuvarande starka styrning av biståndet bör därför bringas att upphöra och en reell länderprogrammering genomföras, vilket bl. a. förutsätter att mottagarländernas utvecklingsplaner och egna prioriteringar otvetydigt utgör utgångspunkten för FN-systemets biståndsinsatser. För att åstadkomma detta bör bl. a. ökat ansvar läggas på UNDP:s lokala ombud eller fältrepresentation i mottagarländerna och programmeringen tidsmässigt anknytas till långtidsplaneringen i de enskilda länderna. Likaså bör en klar ansvarsfördelning genomföras

såväl mellan de olika sekretariatsorganen inom FN-systemet som mellan UNDP:s administrator och mottagarländernas regeringar. För att motverka en splittring av insatserna och samla ansvaret för deras fördelning bör UNDP:s och UNDP-styrelsens ställning som centralt styrande instans förstärkas. Fackorganen å sin sida bör genom det nya systemet få bättre möjligheter att koncentrera sig på sina egentliga planerings- och policyfunktioner inom resp. sakområden. Ett annat av huvudförslagen är inrättandet av ett enhetligt informationssystem, varigenom bl. a. fackorganens omfattande dataförråd kan bättre systematiseras och effektivare utnyttjas av UNDP och andra styrande och planerande FN-organ liksom av u-länderna själva. Ett sådant förbättrat informationssystem bör även kunna utnyttjas av enskilda givarländer och bli av betydelse för utformningen av deras bilaterala biståndsprogram. Utredningen har vidare föreslagit ökade möjligheter till utkontraktering av därför lämpade projekt till organ utanför fackorgankretsen och förordat ett mera dynamiskt finansieringssystem än det nuvarande. Utredningen har även ägnat uppmärksamhet åt UNDP:s förhållande till Världsbanksgruppen och åt behovet av en klarare kompetensfördelning och bättre samarbetsformer dem emellan.

Den svenska delegationen vid det omnämnda extra mötet i mars med UNDP:s styrelse har uttalat Sveriges stöd för Jackson-rapportens huvudförslag beträffande FN:s utvecklingsprogramms utformning, genomförande och organisation. Därtill har en rad synpunkter anlagts på olika enskildheter i utredningen. Från svensk sida har också betonats vikten av att reformarbetet bedrivs aktivt och blir igångsatt utan tidsspillan. En motsvarande inställning kommer att redovisas från svensk sida även i de andra policy- och styrelseorgan inom FN-familjen, där reformförslagen rörande det multilaterala utvecklingsarbetet fortsättningsvis kommer att behandlas. Arbetet på en effektivisering av FN:s biståndsorgan, som Jackson-rapporten är det främsta uttrycket för, är av största betydelse för möjligheterna till ökat finansiellt stöd åt FN:s biståndsverksamhet och därmed ett stärkande av FN:s roll över huvud taget. De föreslagna åtgärderna blir också av största betydelse för utsikterna att det s. k. andra utvecklingsårtiondet som nu står för dörren skall nå bättre resultat än det första utvecklingsårtiondet kunnat uppvisa.

Med hänvisning till det anförda konstaterar utskottet att syftet med det nu aktuella yrkandet i motionerna I: 450 och II: 497 redan synes tillgodosett och icke behöva föranleda någon vidare åtgärd från riksdagens sida.

Beträffande de allmänna årsbidragen resp. förhandsutfästelser om bidrag till FN:s biståndsprogram, FN:s barnfond, FN:s flyktingkommisariat och FN:s hjälporganisation för Palestina-flyktingar tillstyrker utskottet Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet noterar i detta sammanhang att departementschefen under fältverksamhetsanslaget beräknat ett extra bidrag av 10 milj. kr. till UNRWA.

Utskottet får sålunda hemställa

1. att riksdagen avslår motionerna I: 450 och II: 497 såvitt nu är i fråga,

2. att riksdagen medger att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till *Förenta Nationernas utvecklingsprogram (UNDP)* med minst det beräknade motvärdet av sammanlagt 65 milj. dollar eller 338 000 000 kr. under verksamhetsåren 1970—1972, fördelade med 109 200 000 kr. (21 milj. dollar) på budgetåret 1970/71 och 114 400 000 kr. (22 milj. dollar) på vart och ett av budgetåren 1971/72 och 1972/73,

3. att riksdagen medger att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till *Förenta Nationernas barnfond (UNICEF)* med sammanlagt 90 000 000 kr. under verksamhetsåren 1970—1972 fördelade med 20 000 000 kr. på budgetåret 1970/71, 30 000 000 kr. på budgetåret 1971/72 och 40 000 000 kr. på budgetåret 1972/73,

4. att riksdagen medger att Sverige utfäster sig att lämna allmänna bidrag till *Förenta Nationernas flyktingkommissariat (UNHCR)* med det beräknade motvärdet av sammanlagt 1,8 milj. dollar eller 9 360 000 kr. för verksamhetsåren 1971—1973, fördelade med 3 120 000 kr. (600 000 dollar) på vart och ett av budgetåren 1970/71, 1971/72 och 1972/73,

5. att riksdagen medger att Sverige lämnar ett allmänt bidrag av 1 000 000 kr. till *Förenta Nationernas hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA)* för verksamhetsåret 1971,

6. att riksdagen medger att utfästelser inom angivna planeringsramar görs därutöver med de belopp som befinns lämpliga efter närmare överväganden,

7. att riksdagen till *Vissa FN-organs biståndsprogram* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett anslag av 133 320 000 kr.

Fältverksamhet

Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 2, s. 26—31) föreslagit riksdagen att till Fältverksamhet för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 275 000 000 kr.

Motsvarande anslag är i gällande riksstat uppfört med 210 000 000 kr.

Det bilaterala gävobiståndet är f. n. fördelat på sex sektorsprogram, nämligen familjeplanering, landsbygdsutveckling och livsmedelsförsörjning, un-

dervisning, förvaltning, humanitärt bistånd inkl. katastrofhjälp samt biträdande experter för FN-organens biståndsverksamhet.

SIDA bedömer i sina petita att anvisade medel för budgetåret 1969/70 och medelsutrymmet enligt tidigare planeringsram för budgetåret 1970/71 redan tagits i anspråk genom åtaganden och detaljplanering. Utbetalningar till följd av nya åtaganden bedöms kunna ske först budgetåret 1971/72. För en snabbare expansion inom 1% -planens ram bl. a. till förmån för familjeplaneringsprogrammet och för ändamål som inte tidigare beaktats vid anslagsberäkningen erfordras enligt SIDA större anslag för budgetåret 1970/71 än det belopp om 240 milj. kr. som tidigare angetts som planeringsram för nämnda budgetår. SIDA har praktisk möjlighet att betydligt utvidga bl. a. familjeplaneringsbiståndet, utbildnings-, landsbygdsutvecklings- och livsmedelsförsörjningsprogrammet. Även flyktinghjälpen och stödet åt nationella befrielseerörelser i Afrika liksom andra humanitära insatser kan vid behov vidgas. Utrymme kan behöva skapas för bistånd vid hastigt påkommande behov av humanitär natur. Temporära insatser i Vietnam kan göras, medan planeringen av bistånd till ett Vietnam i fred fortgår.

Det totala medelsbehovet för fältverksamheten har i SIDA:s anslagsframställning mot denna bakgrund beräknats till 280 milj. kr. för budgetåret 1970/71. Med hänsyn till den avvägning som skett mellan samtliga anslag inom utvecklingsbiståndet har departementschefen emellertid bedömt ett anslagsbelopp av 275 milj. kr. som lämpligt.

Beträffande fältverksamhetsbiståndets innehåll och inriktning har SIDA förutsatt en fortsatt koncentration av drygt hälften av verksamheten till ett tiotal länder, däribland de nuvarande s. k. huvudmottagarländerna. I de flesta av dessa planerar SIDA utbyggnad av biståndskontorsorganisationen. Ca 30 % av anslaget beräknas gå till s. k. multi-bi-insatser. Även dessa ingår i de nämnda sektorsprogrammen. De är dock liksom familjeplaneringsbiståndet inte i samma höga grad som det direkta gåvobiståndet bundna av länderkoncentrationsprincipen.

Inom det av Kungl. Maj:t föreslagna anslagsbeloppet av 275 milj. kr. har beräknats 25 milj. kr. för humanitärt bistånd till Demokratiska Republiken Vietnam, 10 milj. kr. till den humanitära hjälpen till FN:s hjälporganisation för Palestina-flyktingar (UNRWA) och medel för det humanitära biståndet till offren för konflikten i Nigeria.

Den slutliga fördelningen av medel på skilda ändamål inom anslagets ram torde enligt departementschefen i sedvanlig ordning få ske genom Kungl. Maj:ts beslut.

Under förevarande avsnitt behandlar utskottet vissa motionsyrkanden rörande familjeplanering, humanitärt bistånd och stöd till vissa befrielseerörelser, bidrag till enskilda svenska organisationers biståndsverksamhet samt varubistånd. Dessa yrkanden redovisas i det följande gruppvis.

Vissa av ifrågavarande motionsyrkanden, som rör bistånd till Vietnam, avser även finansiellt utvecklingsbistånd men har på grund av sitt nära samband med frågan om humanitärt bistånd till Vietnam behandlats samtidigt under denna punkt.

9. Familjeplanering

Beträffande familjeplanering har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 272 av herr Bohman m. fl. och II: 309 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att ett familjeplaneringsinstitut inrättas i enlighet med de riktlinjer som anges i motionerna.

Utskottet. I motionerna I: 272 och II: 309 har föreslagits att ett särskilt familjeplaneringsinstitut inrättas i Sverige. Institutet skulle fungera både som rådgivande organ till SIDA och svara för de problem av forsknings- och utvecklingskaraktär som aktualiseras av den ökande svenska insatsen i befolkningsfrågorna. Dessutom skulle institutet svara för utbildning av svensk och utländsk familjeplaneringspersonal.

Motionsyrkanden av samma innebörd behandlades även vid 1968 och 1969 års riksdagar. Ett särskilt svenskt familjeplaneringsinstitut framstår enligt utskottets mening inte som rationellt, och en rad skäl för denna mening har även angetts i tidigare utlåtanden (SU 1968:128 och SU 1969:82). Såsom tidigare ådagalagts, är den svenska familjeplaneringsexpertisen mycket begränsad till sin numerär. SIDA anlitar denna expertis på olika sätt, bl. a. i form av konsulttjänster inom disciplinerna medicin, demografi, sociologi, pedagogik, informations spridning m. m. SIDA lämnar vidare direkt stöd till forskning och utbildning inom detta område både på nationell och internationell basis och har upprättat samarbetsformer som torde tillgodose förevarande syften på ett smidigare och effektivare sätt än inrättandet av ett fristående svenskt familjeplaneringsinstitut skulle kunna göra.

Den internationella utvecklingen på familjeplaneringsområdet har för övrigt på senare år gjort tanken på ett sådant institut än mindre aktuell än tidigare. FN, FN:s biståndsprogram, Världshälsoorganisationen, OECD:s utvecklingscentrum, FN:s barnfond och andra internationella organ har — inte minst på tillskyndan från svensk sida — efterhand blivit aktiva på befolknings- och familjeplaneringsområdet. Allmänt sett torde den tvärvetenskapliga behandlingen av befolkningsproblemen bättre kunna främjas i internationell regi än i nationell skala. I detta sammanhang må även erinras om att man från svensk sida tagit initiativ till upprättandet av ett internationellt råd för kontraseptiv forskning med anknytning till Karolinska institutet. Förhandlingar i denna fråga pågår alltjämt.

Härtill kommer att en bred familjeplaneringsexpertis under senare år framvuxit i bl. a. Syd- och Sydöstasien och i Latinamerika, varför det blivit meningsfullt att även stödja den forsknings- och försöksverksamhet som börjat bedrivas i u-länderna eller u-landsregionerna själva.

Sveriges familjeplaneringsbistånd är i hög grad inriktat på att ge finansiellt understöd åt mellanstatliga och andra internationella organisationer och u-landsorgan som är aktiva på detta fält genom forskning, utbildning och försöksverksamhet. Detta är en linje som enligt utskottets mening bör fullföljas. Med hänvisning till det anförda avstyrker utskottet förevarande yrkande i motionerna I: 272 och II: 309.

Utskottet hemställer

att riksdagen avslår motionerna I: 272 och II: 309 i vad de avser inrättande av ett familjeplaneringsinstitut.

10. Humanitärt bistånd

Beträffande humanitärt bistånd m. m. har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 450 av herrar Helén och Bengtson samt II: 497 av herrar Hedlund och Gustafson i Göteborg i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla att Sverige skall vara berett att lämna ett omfattande bistånd till nödlidande i f. d. Biafra, varvid medel förutsätts bli beviljade över tilläggsstat under innevarande budgetår,

dels de likalydande motionerna I: 272 av herr Bohman m. fl. och II: 309 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t uttala att den föreslagna hjälpen till Vietnam skall omfatta såväl Nord- som Sydvietnam,

(jfr i detta sammanhang även det yrkande i motionerna I: 450 av herrar Helén och Bengtson samt II: 497 av herrar Hedlund och Gustafson i Göteborg, som redovisats vid punkten 2 i samband med behandlingen av frågan om plan för en snabbare stegring av biståndsanslagen),

dels de likalydande motionerna I: 334 av herr Werner och II: 366 av herr Hermansson m. fl. vari hemställts att riksdagen, med bifall till förslaget i proposition nr 1 om anslag under tredje huvudtiteln på sammanlagt 75 milj. kr. för bistånd till Demokratiska republiken Vietnam, måtte besluta att detta i sin helhet skall kunna utgå under budgetåret 1970/71 samt att ingen ränte- eller återbetalningsskyldighet bör förekomma, samt att riksdagen på samma villkor såsom förslagsanslag anvisar 75 milj. kr. till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering,

dels de likalydande motionerna I: 554 av herr Hansson m. fl. och II: 660 av herr Svensson i Kungälv m. fl. vari hemställts att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar att även det belopp om 50 milj. kr. som avses för återuppbyggnadsbistånd till Nordvietnam under budgetåret 1970/71 om så

befinnes nödvändigt helt eller delvis må kunna utnyttjas för humanitärt bistånd,

dels de likalydande motionerna I: 567 av herr Åkerlund m. fl. och II: 370 av herr Oskarson m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte för budgetåret 1970/71 under rubriken Fältverksamhet anvisa för humanitärt bistånd till Republiken Vietnam (Sydvietnam) 12 500 000 kr. och till Demokratiska republiken Vietnam (Nordvietnam) 12 500 000 kr. samt under rubriken Finansierat utvecklingsbistånd till Republiken Vietnam (Sydvietnam) anvisa 25 000 000 kr. och till Demokratiska republiken Vietnam (Nordvietnam) 25 000 000 kr.,

dels motionen II: 372 av herr Åkerlind vari hemställts att riksdagen avslår förslagen i statsverkspropositionen, bilaga 5, om att anvisa sammanlagt 75 milj. kr. till hjälp åt Demokratiska republiken Vietnam (Nordvietnam),

dels de likalydande motionerna I: 452 av herr Werner och II: 500 av herr Hermansson m. fl. vari hemställts att riksdagen för stöd i olika former såsom förslagsanslag anvisar dels 10 milj. kr. till PAIGC, dels 10 milj. kr. till FRELIMO och andra befrielseströrelser att fördelas genom CONCP.

Utskottet. I motionerna I: 450 och II: 497 har uppmärksamheten riktats på nöden bland civilbefolkningen i det forna B i a f r a och hemställts om ett uttalande från riksdagens sida att Sverige skall vara berett att lämna ett omfattande humanitärt bistånd till dessa nödlidande, varvid medel förutsetts bli beviljade över tilläggsstat under innevarande budgetår.

Utskottet har inhämtat att under den tid som inbördeskriget i Nigera varat sammanlagt 15,5 milj. kr. av offentliga biståndsmedel anvisats för humanitärt bistånd till den nödlidande civilbefolkningen. Detta bistånd har främst kunnat kanaliseras genom Röda korset men även genom Lutherhjälpen och Rädda barnen. Kring årsskiftet, då krigshandlingarna upphörde, bemyndigades SIDA att ytterligare ta i anspråk upp till 5 milj. kr. och ställa dessa medel till sådana hjälporganisationers förfogande, som bedöms ha de bästa utsikterna att effektivt bispringa de nödlidande. I kraft av detta bemyndigande har 1 milj. kr. anvisats till UNICEF, vars verksamhet i Nigeria synes ha kommit väl i gång. Underhandlingar pågår i samma syfte med Lutherhjälpen och Röda korset. Avgörande för medlens utnyttjande är de arbetsmöjligheter som berörda organisationer kan beredas i mottagarlandet. Situationens vidare utveckling följs uppmärksamt av utrikesdepartementet och SIDA.

Utskottet hänvisar vidare till departementschefens uttalande i propositionen att inom ramen för det föreslagna fältverksamhetsanslaget för budgetåret 1970/71 även beräknats ytterligare medel för det humanitära biståndet till offren för konflikten i Nigeria.

Syftet med förevarande motionsyrkande torde därmed vara tillgodosett och inte behöva föranleda något särskilt uttalande från riksdagens sida, varför det avstyrks.

Inom den för budgetåret 1970/71 föreslagna medelsanvisningen till anslaget Fältverksamhet har departementschefen för humanitärt bistånd till Demokratiska republiken Vietnam beräknat 25 milj. kr. På motsvarande sätt har departementschefen i förslaget om anslag till Finansiellt utvecklingsbistånd (punkten 14 nedan) beräknat ett medelsbehov av 50 milj. kr. för kreditbistånd till återuppbyggnaden efter krigets slut i Demokratiska republiken Vietnam.

I motionerna I: 272 och II: 309 har hemställts att riksdagen uttalar att den föreslagna hjälpen till Vietnam skall omfatta såväl Nord- som Sydvietnam.

I motionerna I: 334 och II: 366 har hemställts dels att riksdagen måtte besluta att det av Kungl. Maj:t föreslagna beloppet om sammanlagt 75 milj. kr. för bistånd till Demokratiska republiken Vietnam i sin helhet skall kunna utgå under budgetåret 1970/71 samt att ingen ränte- eller återbetalningsskyldighet bör förekomma, dels att riksdagen på samma villkor såsom förslagsanslag anvisar 75 milj. kr. till Republiken Sydvietnams provisoriska revolutionära regering.

I motionerna I: 450 och II: 497 har — såsom redan redovisats under punkten 2 — begärts att i samband med påyrkade överläggningar mellan riksdagspartierna om ett snabbare uppnående av det s. k. enprocentmålet även beaktas motionernas krav dels att återuppbyggnadshjälpen till Vietnam finansieras genom medelstildelning utöver den som krävs för enprocentplanens förverkligande, dels att i avvaktan på sådana överläggningar eventuella utbetalningar av det till Nordvietnam utlovade kreditbiståndet får ske över tilläggsstat, dels att riksdagen i anslutning till nu aktuella beslut i fråga om den svenska Vietnamhjälpens fastslår att denna avses omfatta såväl Nord- som Sydvietnam.

I motionerna I: 554 och II: 660 har hemställts att riksdagen uttalar att även det belopp om 50 milj. kr. som avses för återuppbyggnadsbistånd till Nordvietnam under budgetåret 1970/71 om så finnes nödvändigt helt eller delvis må kunna utnyttjas för humanitärt bistånd.

I motionerna I: 567 och II: 370 har föreslagits att de för humanitärt resp. återuppbyggnadsbistånd till Nordvietnam föreslagna beloppen delas lika mellan Sydvietnam och Nordvietnam.

I motionen II: 372 slutligen har yrkats avslag på propositionens förslag om anvisning av sammanlagt 75 milj. kr. till hjälp åt Demokratiska republiken Vietnam.

Utskottet vill inledningsvis erinra om den enhällighet som rått vid både 1968 och 1969 års riksdagar kring principen att svenskt bistånd i olika former bör utgå i vidast möjliga omfattning till det krigshärjade Vietnam — som humanitärt bistånd så länge krigshandlingarna varar och som återuppbyggnadsbistånd så snart striderna upphört.

Någon ändring i denna principiella målsättning är inte motiverad och har

heller inte inträtt. Humanitärt bistånd har förmedlats och fortsätter att kanaliseras till den nödlidande befolkningen i både Nord- och Sydvietnam, och i det senare fallet både till de av FNL och de av Saigon-regeringen kontrollerade territorierna.

Utskottet biträder departementschefens uttalande att inom ramen för fältverksamhetsanslaget ett belopp av 25 milj. kr. under budgetåret 1970/71 bör beräknas för humanitärt bistånd till befolkningen i Demokratiska republiken Vietnam. Beloppets storlek har fastställts i förhandlingar mellan Sveriges och Demokratiska republiken Vietnams regeringar under förutsättning av riksdagens godkännande. Enligt vad utskottet inhämtat är avsikten att beloppet skall utnyttjas under budgetåret för de ändamål och i de former varom överenskommelse kan träffas mellan Svenska röda korset och Demokratiska republiken Vietnams röda kors-organisation.

1969 års riksdag har uttalat sig för att Sverige i mån av möjlighet skall söka bringa humanitärt bistånd till Vietnams befolkning medan stridshandlingarna ännu pågår. Förslaget om 25 milj. kr. i humanitärt bistånd till Demokratiska republiken Vietnam har till utgångspunkt den utomordentligt omfattande förstörelse som landet drabbats av och de därav följande lidandena för civilbefolkningen.

I motionerna I: 567 och II: 370 hänvisas till att även befolkningen i Republiken Vietnam svårt drabbas av krigets härjningar. I anledning därav yrkas i dessa motioner att beloppet 25 milj. kr. för humanitärt bistånd liksom det för återuppbyggnadsbistånd beräknade beloppet av 50 milj. kr. skall fördelas lika mellan de båda länderna.

Utskottet finner emellertid tillräckliga skäl föreligga att i nämnda avseende tillstyrka Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet anser inte att nämnda förslag, såsom hävdas i motionerna I: 272 och II: 309, innebär någon underlåtenhet att efterkomma riksdagens beslut att hjälpen skall avse hela Vietnam. Utskottet förutsätter att den med svenska medel finansierade humanitära biståndsverksamhet som redan inletts i Republiken Vietnam och som avser bistånd till befolkningen inom både de av Sydvietnams regering och de av FNL kontrollerade delarna av landet skall fortsätta inom ramen för tillgängliga medel. Utskottet konstaterar emellertid, att möjligheterna att förmedla humanitärt bistånd till befolkningen i Republiken Vietnam försvåras av det rådande stridsläget.

Med anledning av avslagsyrkandet i motionen II: 372 vill utskottet framhålla att Kungl. Maj:ts förslag inte innebär något ställningstagande till de stridande parternas politiska målsättningar och kampmetoder. Utskottet kan sålunda inte ansluta sig till motionärens motivering, varför motionen i fråga avstyrks.

Utskottet tillstyrker vidare Kungl. Maj:ts förslag att av anslaget till finansiellt utvecklingsbistånd ett belopp av 50 milj. kr. skall stå till förfogande under budgetåret 1970/71 att utnyttjas för återuppbyggnad i De-

mokratiska republiken Vietnam efter krigets slut. Utskottet understryker i detta sammanhang 1969 års riksdags uttalande om att återuppbyggnadsbistånd bör utgå till hela Vietnam efter krigets slut. Utskottet förutsätter att Kungl. Maj:t även söker inleda planering av återuppbyggnadsbistånd för Sydvietnam vid en tidpunkt, då realistiska förutsättningar härför kan anses föreligga. Yrkandet i motionerna I: 272 och II: 309 att hjälpen till Vietnam skall omfatta såväl Nord- som Sydvietnam (liksom delyrkandet i motionerna I: 450 och II: 497 av samma innebörd, vilket redovisats under punkten 2) får därmed anses tillgodosett, varför yrkandet i fråga avstyrks. Av samma skäl avstyrks motionerna I: 567 och II: 370.

Förutsättningarna för en planering av bistånd till återuppbyggnad i Demokratiska republiken Vietnam har enligt Kungl. Maj:ts bedömning förbättrats genom upphörandet av de amerikanska bombningarna mot landet. Utskottet ansluter sig till denna bedömning. Mot bakgrund härav finner utskottet att tillräckliga skäl förelegat för Kungl. Maj:t att nu ange en finansiell ram för planerade återuppbyggnadsinsatser under tre budgetår. En sådan ram synes utgöra förutsättning för meningsfulla förhandlingar med mottagarparten. Vidare kräver själva planeringen av insatser varom här är fråga erfarenhetsmässigt åtskillig tid, och det utgör från denna synpunkt en fördel att de svenska finansiella åtagandena kan preciseras på ett tidigt stadium. Därigenom förbättras möjligheterna för en snabb och effektiv insats av biståndet efter krigets slut. Utskottet förutsätter att riksdagen hålls underrättad om planeringsarbetet och om medlens användning.

Utskottet uttrycker förhoppningen att reella förutsättningar för bistånd till återuppbyggnad skall erbjuda sig i en inte alltför avlägsen framtid. Utskottet delar emellertid den i motionerna I: 554 och II: 660 framförda bedömningen att krigsslutet ännu kan vara avlägset. Med hänsyn till nämnda förhållande yrkas i motionerna att de för återuppbyggnadsbistånd avsedda medlen helt eller delvis skall kunna anlitas för humanitärt bistånd före krigets slut. Viss osäkerhet kan råda om möjligheterna att under budgetåret 1970/71 fullt utnyttja de 25 milj. kr., som enligt Kungl. Maj:ts förslag är avsedda för humanitärt bistånd. Skulle det visa sig möjligt att under budgetåret förbruka mer än 25 milj. kr. för detta ändamål, vill utskottet för sin del inte motsätta sig att de medel som är avsedda för återuppbyggnadsbistånd efter krigets slut i viss utsträckning tas i anspråk för humanitärt bistånd under budgetåret 1970/71. Förutsättningarna härför är dock att Demokratiska republiken Vietnams regering gör framställning härom och att de praktiska möjligheterna för en sådan omdisposition föreligger.

Vad utskottet sålunda anfört med anledning av motionerna I: 554 och II: 660 bör ges Kungl. Maj:t till känna.

Mot samma bakgrund som nyss angivits avstyrker utskottet de i motionerna I: 334 och II: 366 framförda yrkandena.

I motionerna I: 452 och II: 500 har hemställts att riksdagen för stöd i olika former såsom förslagsanslag anvisar dels 10 milj. kr. till rörelsen för Guineas och Cap Verde-öarnas självständighet (PAIGC), dels 10 milj. kr. till Moçambiques befrielsefront (FRELIMO) och andra befrielseörelser genom de portugisiska nationella organisationernas sammanslutning (CONCP). Motsvarande motionsyrkanden behandlades vid 1969 års riksdag och avstyrktes då under hänvisning bl. a. till det humanitära stöd och det bistånd på utbildningsområdet som redan lämnas från svensk sida till det med FRELIMO associerade Moçambique Institute. Vidare hänvisades till de undersökningar som då pågick rörande de praktiska möjligheterna att bringa humanitärt och utbildningsmässigt bistånd till den befrielseörelse som leds av PAIGC.

Fortsatt svenskt bistånd till ett värde av drygt 700 000 kr. har, enligt vad utskottet erfarit, under år 1969 lämnats till Moçambique Institute för humanitär verksamhet och utbildningsverksamhet. Institutet svarar för utbildning och hälsovård bland moçambikanska flyktingar i Tanzania och i de av FRELIMO kontrollerade områdena i Moçambique. Under samma år har beslut vidare fattats om bistånd till PAIGC till ett värde av 1 milj. kr. att utgå i form av varor, främst medicin, sjukvårdsutrustning, proteinrika livsmedel och textilier. En första leverans har mottagits av PAIGC och en andra leverans är under förberedande.

Frågan om det svenska stödet till dessa och andra befrielseörelser har med anledning av beslätade motioner till årets riksdag även behandlats av utrikesutskottet.

De förevarande motionernas yrkande om viss medelsanvisning under egen anslagsrubrik till nämnda befrielseörelser avstyrks av utskottet. Det humanitära stödet till befrielseörelser och till flyktingutbildning utgör en del av de humanitära biståndsändamål som av hävd tillgodoses inom ramen för fältverksamhetsanslaget. Det finns enligt utskottet ingen anledning ifrågasätta denna ordning, som utgör en förutsättning för maximal flexibilitet beträffande de samlade biståndsanslagens utnyttjande. Frågan om sådant stöd behandlas för övrigt fortlöpande i ett av Kungl. Maj:ts tillsatt rådgivande organ, beredningen för studiestöd och humanitärt bistånd till afrikanska flyktingar och nationella befrielseörelser, som noga bevakar de möjligheter som må finnas för utvidgat bistånd av denna art.

Utskottet hemställer sålunda

1. att riksdagen avslår motionerna I: 450 och II: 497 i vad de avser uttalande om bistånd till f. d. Biafra,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 272 och II: 309 i vad de avser uttalande om bistånd till Vietnam,
3. att riksdagen avslår motionerna I: 334 och II: 366 angående biståndet till Vietnam,
4. att riksdagen i anledning av motionerna I: 554 och

II: 660 angående biståndet till Vietnam som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anför,

5. att riksdagen avslår motionerna I: 567 och II: 370 angående biståndet till Vietnam,

6. att riksdagen avslår motionen II: 372 angående biståndet till Vietnam,

7. att riksdagen avslår motionerna I: 452 och II: 500 angående stöd till vissa befrielseörelser.

11. Bidrag till enskilda organisationers biståndsverksamhet

Beträffande bidrag till enskilda svenska organisationers biståndsverksamhet har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 272 av herr Bohman m. fl. och II: 309 av herr Holmberg m. fl. i vad avser hemställan att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att de av SIDA nu tillämpade reglerna för utlandsbistånd genom missionen och frivilliga organisationer måtte omarbetas så att sådant stöd utökas,

dels de likalydande motionerna I: 550 av herr Ingvar Andersson m. fl. och II: 501 av herr Werner m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte besluta att minst 15 milj. kr. av det under punkten C 2, Fältverksamhet, i bilaga 5 till statsverkspropositionen föreslagna anslaget används till utvecklingsbistånd via missionen och andra enskilda biståndsorganisationer.

Utskottet har i utlåtanden till 1968 och 1969 års riksdagar tämligen utförligt uttalat sig om de grundregler som bör gälla för den statliga bidragsgivningen till missionens och övriga enskilda organisationers biståndsverksamhet. Dessa bidragsregler, som uppmjukats så sent som år 1968, har möjliggjort att bidragsvolymen mångfaldigats under senare år. Utbetalningarna beräknas under innevarande år stiga till ca 8 milj. kr.

Bidragsreglernas huvudsyfte är att säkerställa att den verksamhet i frivilligorganisationernas regi som får stöd från SIDA är väl integrerad med mottagarländernas utvecklingsplanering. Bidragen knyts i allmänhet till vissa bestämda prestationer från organisationernas egen sida och avser i allmänhet investeringskostnader. Därutöver finns numera möjligheter att lämna s. k. startbidrag, d. v. s. till vissa driftkostnader under det inledande skedet av en viss insats. Alltjämt förutsätts emellertid att verksamheten i fråga väsentligen skall förbli den enskilda organisationens och bedrivas på dess eget ansvar i förhållande till värdlandet. Det torde ligga även i vederbörande organisationers eget intresse att de statliga bidragen till en viss verksamhet inte blir dominerande och att organisationerna i alla avseenden behåller sin autonoma status.

Förutom bidrag till stöd för konkreta biståndsinsatser, framför allt inom undervisnings- och sjukvårdsområdet, har de enskilda organisationerna nu-

mera även möjlighet att få bidrag av SIDA:s informationsmedel för upplysningsverksamhet i u-landsfrågor och att delta i SIDA:s utbildningsverksamhet.

SIDA:s samverkan med de enskilda organisationerna befinner sig sålunda i successiv tillväxt och synes baserad på ett ömsesidigt förtroende. Bland dem som sökt och beviljats bidrag befinner sig organisationer av mycket skiftande slag, men missionsorganisationer överväger starkt. Av organisationer med folkrörelseanknytning har ansökningar främst förekommit från kooperationen och organisationer inom folkbildningsområdet.

Veterligen har inga bidragsansökningar som uppfyllt de allmänna bidragskriterierna eller -villkoren hittills behövt avvisas på grund av brist på medel. Någon övre gräns har inte satts för den del av fältverksamhetsanslaget som kan utnyttjas för bistånd genom enskilda organisationer. Det skulle för övrigt strida mot grundprincipen om största möjliga flexibilitet för utnyttjandet av detta anslag att ange vare sig en övre eller en undre gräns för ändamål av denna art.

Att fastställa ett visst minimibelopp — på sätt som ifrågasatts i motionerna I: 550 och II: 501 — skulle kunna innebära en anslagslåsning till förfång för andra verksamheter, och att införa icke villkorsbundna statsbidrag — såsom ifrågasatts i motionerna I: 272 och II: 309 — skulle kunna leda till en effektivitetssänkning. Åtgärder i sådan riktning framstår därför som mindre lämpliga. Man kan heller inte ge avkall på kravet på insyn och kontroll av hur statliga bidragsmedel kommer till användning.

Utgångspunkt för bidragsgivningen bör även i fortsättningen vara att bidragsansökningarna från enskilda organisationer prövas jämsides med och i saklig konkurrens med de övriga biståndsändamål som skall tillgodoseas inom fältverksamhetsanslagets ram. Utslagsgivande blir då projektens kvalitet och angelägenhetsgrad och inte ansökningarnas ursprung.

Utskottet, som är väl medvetet om de värdefulla insatser i biståndsarbetet som utförs av missionen och andra enskilda organisationer, har anledning tro att bidragsvolymen kommer att visa en fortsatt stigande kurva till följd av ansökningarnas egen bärkraft och kvalitet, utan att vare sig bidragsvillkoren som sådana behöver ytterligare uppluckras eller minimibelopp för bidragsgivningen anges. Motionerna I: 550 och II: 501 samt I: 272 och II: 309, de båda senare såvitt nu är i fråga, synes därför inte motivera någon åtgärd från utskottets sida och avstyrks därför.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 272 och II: 309 i vad de avser ändring av reglerna för bidrag till enskilda organisationers biståndsverksamhet,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 550 och II: 501 angående bidrag med visst minimibelopp till enskilda organisationers biståndsverksamhet.

12. Varubistånd m. m.

Beträffande varubistånd m. m. har utskottet behandlat

dels de likalydande motionerna I: 131 av herr Svenungsson m. fl. och II: 141 av herr Carlshamre m. fl. vari hemställdes att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställer att Kungl. Maj:t genom SIDA låter ta i anspråk överskottstonnage inom den svenska fiskeflottan för u-landsbistånd,

dels de likalydande motionerna I: 558 av herrar Yngve Nilsson och Svenungsson och II: 658 av herrar Nilsson i Bästekille och Hedin vari hemställdes att riksdagen måtte i skrivelse till Kungl. Maj:t hemställa att en utredning måtte tillsättas för att undersöka möjligheterna att uppföra fryskedjor för svensk överskottsfisk i u-länderna samt att medel måtte ställas till förfogande för detta ändamål.

Utskottet. Med anledning av motioner av besläktad innebörd har utskottet bl. a. vid 1968 års riksdag haft anledning erinra om att det inom det svenska varubiståndets ram i begränsad utsträckning kunnat inrymmas produkter från branscher eller näringsgrenar i Sverige som tidvis haft undersysselsättning eller temporär överproduktion. Det gällde bl. a. papper, redskap, konstgödsel och vissa slag av livsmedel. Ett sortiment av livsmedel, däribland även fisk i konserverad form, har årligen ingått i naturadelen av de svenska bidragen till Internationella livsmedelsprogrammet WFP. I samtliga dessa fall har emellertid förutsatts uttryckliga och bestämda önskemål beträffande varorna i fråga från mottagarländernas sida. Samma princip tillämpas för övrigt även inom det internationella livsmedelsprogrammet. Den svenska sysselsättnings- eller överskottsaspekten har först i andra hand kunnat tas i betraktande men givetvis varit en välkommen sidoeffekt av biståndsinsatserna i fråga.

Inom biståndsverksamheten måste alltjämt som ledande princip gälla att initiativen till olika biståndsinsatser skall komma från u-länderna själva. Deras egna prioriteringar av projekt, varor o. s. v. måste vara de avgörande vid valet av olika biståndsinsatser. I vissa fall kan mottagarländernas val komma att gälla just produkter av vilka Sverige vid tillfället i fråga har ett markerat överskott. Det kan dock inte vara SIDA:s uppgift att bedriva aktiv marknadsföring av svenska överskottsprodukter på det sätt som motionärerna föreslagit. Skulle det konstateras föreligga en uttalad eller latent efterfrågan från något eller några u-länders sida på fisketrålare av den typ som åsyftas i det förstnämnda motionsparet, bör å andra sidan Kungl. Maj:t och SIDA vara beredda att förutsättningslöst och på gängse grunder pröva möjligheterna att utnyttja sådana andrahandsstrålare i sitt gåvobistånd.

Då det knappast skulle vara i god överensstämmelse med den redovisade grundinställningen, som för övrigt även kan ses som en aspekt av obunden-

hetsprincipen, att uttala sig i det förevarande yrkandets ordalag, avstyrker utskottet motionerna I: 131 och II: 141.

Yrkandet i motionerna I: 558 och II: 658 om utredning av möjligheten att uppföra fryskejdor för svensk överskottsfisk i u-länderna har motiverats bl. a. med hänvisning till svårigheten att transportera färsk fisk till varmare länder. Även om man kan ha full förståelse för motionärernas syfte med förslaget i fråga, har man anledning ställa sig tvivlande till möjligheterna för detta uppslags realiserande i svensk regi. Investeringskostnaderna för kylhuslagring och frysdistribution skulle — även om systemet begränsades till endast något eller ett litet antal u-länder — sannolikt stiga till prohibitiva belopp, vartill kommer kostnaderna för fryslagring i detaljhandelsledet liksom nödvändigheten att skapa en efterfrågan och att ändra på de ofta djupt rotade konsumtionsvanorna när det gäller livsmedel. Frågan får därmed för svenskt vidkommande anses vara alltför tidigt väckt. Motionerna i fråga avstyrks sålunda.

Utskottet hemställer sålunda

1. att riksdagen avslår motionerna I: 131 och II: 141 angående ianspråktagande av överskottstonnage,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 558 och II: 658 angående fryskejdor för svensk överskottsfisk.

13. Medelsanvisning för Fältverksamhet

Under punkterna 9—12 har utskottet behandlat vissa aspekter av fältverksamhet med anledning av de motionsyrkanden som väckts i detta sammanhang.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag beträffande medelsanvisning för fältverksamheten under budgetåret 1970/71.

Utskottet hemställer

- att riksdagen till *Fältverksamhet* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 275 000 000 kr.

14. Finansiellt utvecklingsbistånd

Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 3, s. 31—41) föreslagit riksdagen att till Finansiellt utvecklingsbistånd för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 363 967 000 kr. samt att godkänna de av departementschefen föreslagna riktlinjerna för sådant bistånd.

Finansiellt utvecklingsbistånd har under tidigare år redovisats under sjunde huvudtiteln (finansdepartementet). Motsvarande anslag är i gällande riksstat uppfört med sammanlagt 289 000 000 kr. (varav 149 milj. kr. för

Multilateralt finansiellt utvecklingsbistånd och 140 milj. kr. för Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd).

Propositionen. Anslagsposten Multilateralt finansiellt utvecklingsbistånd utnyttjas för bidrag till Internationella utvecklingsfonden (IDA), de regionala utvecklingsbankerna, Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) och för bistånd enligt 1967 års konvention om livsmedelshjälp.

Till *Internationella utvecklingsfonden (IDA)* har Sverige redan tidigare utfäst sig att för budgetåret 1970/71 lämna ett reguljärt bidrag om 9,88 milj. dollar (inom ramen för det bidragsmål varom internationell överenskommelse träffats) jämte ett extra bidrag om 10,12 milj. dollar (utanför den överenskomna bidragsramen), d. v. s. i allt 20 milj. dollar, vilket motsvarar 103 500 000 kr. Budgetåret 1970/71 är det sista bidragsår som täcks av den nu gällande överenskommelsen om påfyllnad av IDA:s resurser. Förhandlingarna om en ny resurspåfyllnad har inletts med sikte på en principöverenskommelse före den 30 juni 1970.

I propositionen redogörs även för läget i frågan om ett system för s. k. supplementär finansiering för utjämning av oförutsedda fluktuationer i uländernas exportintäkter och Sveriges agerande i detta sammanhang.

Under budgetåret 1970/71 förfaller till betalning den femte och sista delposten om 500 000 dollar av Sveriges andel i *Asiatiska utvecklingsbanken*. För ändamålet behövs 2 587 000 kr.

För innevarande budgetår hade ett belopp om 3 milj. dollar eller ca 15,6 milj. kr. beräknats för en svensk insats i en till *Afrikanska utvecklingsbanken* knuten multilateral utvecklingsfond, för vars tillkomst Sverige och övriga nordiska länder i ett gemensamt memorandum förklarat sig beredda att ge sin medverkan. Utsikterna till slutgiltigt beslut om fonden under budgetåret 1969/70 måste emellertid betraktas som begränsade, varför en utbetalning av det beräknade insatsbeloppet knappast blir aktuell före nästa budgetår. Detta belopp bör i så fall reserveras för eventuell utbetalning under budgetåret 1970/71, och något behov av nya medel föreligger således inte.

Något nytt statligt svenskt bidrag till *Interamerikanska utvecklingsbanken (IDB)* är för närvarande inte aktuellt. Från svensk sida har kraftiga invändningar gjorts mot IDB:s upphandlingspolitik, som klart avviker från de principer som tidigare tillämpats och vilka av såväl praktiska som principiella skäl bör gälla för en multilateral institution för utvecklingsfinansiering.

Till *Internationella livsmedelsprogrammet (WFP)* skall enligt tidigare utfästelse ett svenskt bidrag i form av livsmedelssändningar och kontanter motsvarande 4 milj. dollar utgå för bidragsåret 1970. Härför är medelsbehovet för budgetåret 1970/71 20 880 000 kr.

Sveriges bidrag för WFP:s bidragsperiod 1969—1970 skulle därmed uppgå till sammanlagt 8 milj. dollar. För den följande bidragsperioden 1971—1972 förordar departementschefen att Sverige lämnar utfästelse om samma bidrag. En höjning av den svenska bidragsutfästelsen för perioden 1971—1972 kan senare bli aktuell mot bakgrund av den vidare utveckling som WFP och biståndet på livsmedelsförsörjningens område kan komma att undergå. Förslag om en sådan eventuell höjning får i så fall framläggas i nästa års statsverksproposition.

Enligt 1967 års konvention om livsmedelshjälp skall Sverige årligen under treårsperioden 1968/69—1970/71 till u-länder leverera en kvantitet spannmål (eller vetemjöl) som uppgår till 54 000 ton. Sverige har överlämnat veteleveransernas administration till WFP och därvid även åtagit sig att bestrida WFP:s frakt- och administrationskostnader i samband därmed. Det samlade medelsbehovet för Sveriges åtaganden i anslutning till konventionen har för budgetåret 1970/71 beräknats till 22 milj. kr.

Anslagsposten Bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd används till utvecklingskrediter samt till projektförberedelser och -kontroll i anslutning därtill.

Av beviljade anslag kvarstår ca 70 milj. kr., som ännu inte disponerats vare sig i form av utbetalningar eller avtalsbundna kreditåtaganden. Takten i utbetalningarna har påskyndats, och man kan i framtiden förvänta sig starkt stigande utbetalningar. I enlighet med praxis måste emellertid avtalsbundna kreditåtaganden täckas av omedelbart tillgängliga medel. Relativt stora formella reservationer kan därför komma att redovisas även framdeles.

Liksom tidigare är SIDA:s planering av kreditbiståndet alltjämt inriktad på ett begränsat antal länder i enlighet med koncentrationsprincipen. Vad angår de allmänna aspekterna på ländervalsfrågan och biståndet till Vietnam hänvisar departementschefen till vad som tidigare anförts i propositionen. I detta sammanhang understryker han vikten av att planeringen av kreditbiståndet till återuppbyggnaden i Demokratiska republiken Vietnam genomförs så att medlen kan utnyttjas utan dröjsmål efter krigets slut.

Huvudvikten vad beträffar ämnesinriktningen för de nya krediter som planeras avses liksom tidigare ligga vid vatten- och livsmedelsförsörjning samt vid basinvesteringar för bl. a. kraftproduktion. Flertalet av dessa krediter avses liksom tidigare att ges i s. k. samfinansieringsoperationer med Världsbanken och IDA. De länder som i planeringen närmast är aktuella är Tanzania, Kenya, Uganda, Tunisien, Pakistan och Indien.

Av 1969 års riksdag beviljades Kungl. Maj:t fullmakt att erbjuda länder, som fått krediter med 20 års löptid och 5 års amorteringsfrihet, en förlängning av löptiden till 25 år och av den amorteringsfria tiden till 10 år, så att lånevillkoren skulle komma att motsvara de nu gällande s. k. normalvill-

koren för svenska utvecklingskrediter. Avtal om sådan uppmjukning av lånevillkoren har därefter träffats för samtliga elva äldre krediter (avseende Indien, Pakistan, Sudan, Tanzania, Tunisien och Turkiet). Detta medför att den första amorteringen på dessa krediter kommer att erläggas den 31 december 1973 i stället för den 31 december 1968.

Departementschefen förordar vidare att s. k. IDA-villkor (50 års löptid, varav de första 10 åren amorteringsfria, 3/4 % administrationsavgift) också i fortsättningen skall kunna komma i fråga även för vissa svenska utvecklingskrediter som inte har direkt samband med kreditgivning från IDA, när omständigheterna motiverar sådana mycket mjuka villkor.

Ett av syftena med den sedan budgetåret 1967/68 genomförda uppmjukningen av de svenska biståndsvillkoren har varit att också söka påverka andra givarländer till liknande åtgärder. Departementschefen säger sig dela den i SIDA:s petita framförda uppfattningen, att vi även framgent bör utforma vår politik på detta område med hänsyn till det inflytande vi härmed kan utöva internationellt. En framtida förändring av de svenska biståndsvillkoren får därför övervägas bl. a. mot bakgrund av hur andra givarländer följer OECD:s utvecklingskommittés (DAC) rekommendationer om de internationella biståndsvillkoren och av hur Pearson-kommissionens förslag kommer att bemötas i de internationella organen. I detta sammanhang kan det också bli aktuellt att pröva sådana frågor som gränsdragningen mellan gåvor och kreditbistånd, i vilken utsträckning det individuella mottagarlandets ekonomiska läge och skuldsättning samt projektens natur bör påverka kreditvillkorens utformning etc.

SIDA har med hänsyn bl. a. till den reservation (26 milj. kr.) som beräknas kvarstå vid utgången av detta budgetår och med beaktande av den fullmakt som riksdagen lämnat Kungl. Maj:t att ingå åtaganden i avräkning mot framtida anslag beräknat ett medelsbehov av 180 milj. kr. för krediter till de länder, till vilka svenskt direkt bistånd för närvarande koncentreras. Därtill bör enligt departementschefen emellertid läggas behovet av medel för kreditbistånd till återuppbyggnaden i Demokratiska republiken Vietnam. För detta ändamål bör för budgetåret 1970/71 beräknas 50 milj. kr. att utnyttjas efter krigets slut. Det totala medelsbehovet för bilateralt finansiellt utvecklingsbistånd skulle därigenom komma att uppgå till 230 milj. kr., men med tanke på de förskjutningar i kreditprogrammet som regelmässigt brukar inträffa räknar departementschefen med att en medelsanvisning av 215 milj. kr. skall vara till fyllest. Av denna summa beräknas ett belopp av högst 5 milj. kr. för projektförberedelser och projektkontroll. För budgetåren 1971/72 och 1972/73 bör planeringen inriktas på en anslagsstorlek av ca 250 milj. kr. resp. 300 milj. kr.

Motionerna. I detta sammanhang har utskottet behandlat de likalydande motionerna I: 332 av herrar Yngve Nilsson och Svenungsson samt II: 369 av

herrar Nilsson i Bästekille och Hedin vari hemställda att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t måtte hemställa att Kungl. Maj:t måtte inom ramen för livsmedelsprogrammet till WFP i ökad utsträckning söka avsättning för svensk fisk och svenska fiskprodukter.

(Jfr även yrkanden avseende biståndet till Vietnam i motionerna I: 272 av herr Bohman m. fl. och II: 309 av herr Holmberg m. fl., I: 334 av herr Werner och II: 366 av herr Hermansson m. fl., I: 450 av herrar Helén och Bengtson samt II: 497 av herrar Hedlund och Gustafson i Göteborg, I: 554 av herr Hansson m. fl. och II: 660 av herr Svensson i Kungälv m. fl., I: 567 av herr Åkerlund m. fl. och II: 370 av herr Oskarson m. fl. samt II: 372 av herr Åkerlind, vilka tidigare redovisats och behandlats under punkterna 2 och 10.)

Utskottet. I motionerna I: 332 och II: 369 har framställts önskemålet att Sverige tillvaratar alla möjligheter att inom ramen för sina naturaleveranser till Internationella livsmedelsprogrammet (WFP) öka andelen fisk och fiskprodukter.

Utskottet har under punkten 12 haft anledning ta ställning till motioner av närbesläktad innebörd angående avsättning för svensk överskottsfisk och överskottstonnage inom den svenska fiskeflottan.

Sverige har sedan Internationella livsmedelsprogrammets tillkomst år 1963 varit en av dess största bidragsgivare och t. o. m. innevarande budgetår tillfört detta livsmedel och kontanter till ett sammanlagt värde av drygt 71 milj. kr. Därtill kommer att Sverige även låtit WFP omhänderta de svenska spannmålsleveranserna under 1967 års konvention om livsmedels-hjälp. Naturadeln av de reguljära svenska bidragen till WFP har främst bestått i vete, vetemjöl, vegetabilisk olja och fiskkonserver.

Vid den bidragskonferens, som ägde rum i januari och då Sverige under förutsättning av riksdagens godkännande utfäste sig att under tvåårsperioden 1971—1972 lämna WFP bidrag motsvarande ett värde av 8 milj. dollar, varav två tredjedelar i form av livsmedel, erbjöd sig Sverige att på rekvisition leverera vete, korn, vegetabilisk olja, fiskkonserver, fiskprotein samt torrmjök. SIDA, som för WFP:s räkning svarar för livsmedlens upphandling i Sverige, har endast i mycket begränsad mån möjlighet att öva inflytande på WFP:s val av produkter, som i första hand avgörs av de konkreta behov som anmäler sig vid pågående utvecklings- eller katastrofhjälpprojekt. Uppköpen av svenska fiskkonserver har emellertid, enligt vad utskottet inhämtat, ökat under senare år.

SIDA har under år 1969 placerat fasta order på 735 ton fiskkonserver och WFP uppges räkna med att genom SIDA inköpa 1 500 ton under år 1970.

De aktuella motionernas yrkande torde därmed väsentligen vara tillgodosett och icke behöva föranleda någon åtgärd från riksdagens sida, varför de avstyrks.

Utskottet biträder de av departementschefen framlagda riktlinjerna för det finansiella utvecklingsbiståndet liksom Kungl. Maj:ts förslag beträffande medelsbehovet härför under budgetåret 1970/71, däri inberäknat de medel som avsetts att utnyttjas för kreditbistånd till återuppbyggnaden i Demokratiska republiken Vietnam efter krigets slut. Beträffande biståndet till Vietnam hänvisar utskottet i övrigt till sina uttalanden under avsnitten 2 och 10 ovan.

Utskottet hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 332 och II: 369 angående avsättning för svensk fisk och svenska fiskprodukter,
2. att riksdagen godkänner de i statsrådsprotokollet föreslagna riktlinjerna för Finansiellt utvecklingsbistånd,
3. att riksdagen till *Finansiellt utvecklingsbistånd* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 363 967 000 kr.

15. Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet

Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 4, s. 41—45) föreslagit riksdagen att till Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet för budgetåret 1970/71 anvisa ett reservationsanslag av 8 725 000 kr.

Motsvarande anslag är i gällande riksstat uppfört med 5 302 000 kr.

Propositionen. SIDA har för dessa ändamål beräknat ett anslagsbehov av 9 225 000 kr., därav 2 137 000 kr. för rekrytering av fältpersonal, 4 088 000 kr. för utbildning av fältpersonal och 3 milj. kr. för information.

Rekryteringsutvecklingen belyses av följande tal. Budgetåret 1968/69 rekryterades 388 personer för biståndsverksamheten på fältet. Innevarande budgetår beräknar SIDA rekrytera 400 personer och budgetåret 1970/71 470 personer. För de därefter följande budgetåren förutser SIDA kraftigt ökade rekryteringsvolymer. Resurskraven för budgetåret 1970/71 bör bl. a. ses i samband med denna expansion under följande år.

Arbetet på att underlätta för enskilda att åta sig uppdrag inom biståndsverksamheten måste intensifieras, framhåller SIDA i sin anslagsframställning. Särskilda åtgärder måste vidtas för att skapa ett rekryteringsvänligt klimat, inte minst i fråga om sysselsättningstryggheten vid återkomsten. Grundlig kännedom om den svenska arbetsmarknaden är viktig. Det intimare samarbetet med andra myndigheter, institutioner och organisationer kan dock väntas innebära att rekryteringsansvaret i växande grad övertas av andra institutioner än SIDA.

SIDA:s utbildningsverksamhet syftar dels till att söka påverka grundut-

bildningen i Sverige, dels till att främja rekryteringen av fältarbetare, dels till att genom specialutbildning förbereda blivande fältarbetare för kommande uppgifter. Förutom yrkeskunskaper, språkfärdigheter och förmåga att överföra kunskaper måste fältpersonalen bibringas förståelse för de orsakssammanhang som bestämmer livsvillkor och beteendemönster i olika u-länder.

En märkbar ökning av utbildningskostnaderna per utrest expert beräknas komma att ske, bl. a. till följd av ökad språkundervisning.

Från denna anslagspost finansieras även viss rekryteringsfrämjande utbildning i samarbete med Nordiska Afrikainstitutet samt gruppstudieresor avsedda att utgöra en del av undervisningen vid universitet och högskolor.

I ett uttalande av departementschefen i 1969 års statsverksproposition, till vilket riksdagen anslöt sig, framhölls det angelägna att SIDA senast i samband med sin anslagsframställning för budgetåret 1970/71 inkom med förslag till långtidsplan för informationsverksamhetens framtida riktlinjer och omfattning. SIDA har sedermera i enlighet därmed färdigställt en plan för informationsverksamheten.

I denna plan har bl. a. understrukits att uppgiften att skapa förståelse för ett nytt internationellt perspektiv och medvetande inte kan utföras av ett enda organ utan att den kräver insatser från många olika håll i samhället. SIDA:s uppgift är därvid att aktivt bidra med underlag för en allsidig debatt och att verka för samordning, stimulans och mobilisering av en vidgad upplysning och opinionsbildning om u-ländernas situation. Vikten av flexibilitet betonas. Man bör därför inte för längre tid låsa fast utvecklingen av biståndsinformationen efter vissa riktlinjer utan i stället använda sig av en rullande planering. Detta minskar å andra sidan inte kravet på fasthet i planerna över en begränsad tidsperiod, som inte får vara alltför kort.

En tredjedel av de medel som av SIDA beräknats för budgetåret 1970/71 har avsetts gå till information genom organisationer och enskilda och ytterligare en tredjedel till informationsprojekt i samarbete med enskilda organisationer eller statliga organ.

Budgetåret 1970/71 kommer enligt SIDA att för informationsverksamhetens del innebära en delvis ändrad inriktning genom en viss tyngdpunktsförskjutning från den rent svenska biståndsverksamheten till en breddad information med mer allmän u-landsinriktning.

Departementschefen framhåller i anslutning härtil, att en del av de ändamål som under denna anslagspost är avsedda för rekryteringsfrämjande information bör kunna tillgodoses av de medel som beräknats för rekrytering och utbildning av fältpersonal. Departementschefen framhåller vidare att SIDA med ledning av de allmänna riktlinjer som tidigare angetts bör utarbeta en plan för informationsverksamhetens framtida omfattning och innehåll för de kommande fyra åren.

Motionerna. Utskottet har i anslutning härtill behandlat

dels de likalydande motionerna *I: 130* av fröken Stenberg m. fl. och *II: 142* av herr Nilsson i Agnäs m. fl. vari hemställts att riksdagen måtte uttala att SIDA bör lämna saklig och allsidig information till alla de svenskar som arbetar i u-länderna om hur deras arbete presenteras och bedöms i hemlandets massmedia, samt att SIDA på sin bekostnad anordnar kontaktdagar mellan sig och de frivilligorganisationer som bedriver u-landsarbete,

dels de likalydande motionerna *I: 693* av fröken Stenberg och *II: 799* av herr Norstrandh m. fl. vari hemställts att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer om åtgärder i syfte att skapa effektivare internationell yrkesvägledning, arbets- och praktikförmedling samt arbetsmarknadsutbildning,

dels motionen *I: 451* av fru Segerstedt Wiberg i vad avser hemställan att riksdagen hos Kungl. Maj:t hemställer att en särskild utredning tillsätts för att snarast utreda förutsättningarna och formerna för att inom Sverige upprätta en reservkår av experter och associerade experter för internationellt biståndsarbete,

dels motionen *II: 496* av herr Ericson i Örebro m. fl. vari hemställts, såvitt nu är i fråga, att utbildningen av den personal som planerar, administrerar och verkställer svenska biståndsprojekt mer än hittills inriktas på att öka förståelsen för mottagarländernas nationella kultur, att de statliga biståndsorganen direkt och genom samarbete med enskilda organisationer prioriterar sådan upplysningsverksamhet som syftar till att bland den svenska allmänheten öka förståelsen för u-ländernas sociala och kulturella förhållanden, samt att de statliga biståndsorganen aktivt stimulerar till vänortskontakter mellan svenska kommuner och kommuner i u-länderna i avsikt att bredda det direkta kulturutbytet med u-länderna på det lokala planet.

Utskottet. I motionerna *I: 130* och *II: 142* har hemställts om ett uttalande från riksdagen att SIDA bör lämna saklig och allsidig information till alla de svenskar som arbetar i u-länderna om hur deras arbete presenteras och bedöms i hemlandets massmedia samt att SIDA på sin bekostnad bör anordna kontaktdagar mellan sig och de frivilligorganisationer som bedriver u-landsarbete.

Sedan några år producerar SIDA för internt informationsbruk en stencilerad periodisk publikation innehållande utdrag ur den debatt i biståndsfrågor som förs i dags- och fackpress. Pressöversikten i fråga, som under stundom även upptagit inlägg som gjorts i radions program, sprids även till SIDA:s fältpersonal. Avsikten är att innehållsmässigt utvidga denna publikation så att den i större utsträckning också återger eller refererar aktuella program i radio och television. Enligt vad utskottet erfarit pågår undersökningar om möjligheten av en sådan teknisk omläggning, eventuellt genom startandet av en ny tidskrift, som gör det möjligt att förmedla mot-

svarande informationer även till biståndsarbetare i tjänst hos enskilda organisationer. Därmed torde motionernas syfte i detta hänseende väsentligen bli tillgodosett.

Beträffande ifrågavarande motioners andra yrkande kan konstateras att SIDA — vilket även framgår av den plan för intensifierad informationsverksamhet som framlades i anslutning till SIDA:s anslagsframställning för budgetåret 1970/71 — upprättat ett nära informationssamarbete med de enskilda organisationerna och att i detta samarbete även ingår sådana kontaktdagar eller -konferenser varom motionärerna talar. Med de kraftigt vidgade resurser som från år till år ställs till informationsverksamhetens förfogande finns all anledning tro att denna kontaktverksamhet och detta informationsutbyte kommer att ytterligare fördjupas. Motionernas syfte synes därmed även i denna del tillgodosett, varför någon åtgärd från riksdagens sida inte torde vara påkallad.

I motionerna I: 693 och II: 799 påyrkas åtgärder i syfte att skapa effektivare internationell yrkesvägledning, arbets- och praktikförmedling samt arbetsmarknadsutbildning. Motionärerna motiverar sitt yrkande med hänvisning till att behovet av lärare och lärarutbildare är stort i u-länderna samtidigt som lärarbristen i vårt land börjar hävas och snart kan vändas i ett överskott på lärare. Motionärerna pekar vidare på behovet av samverkan mellan SIDA och lärarorganisationerna.

Beträffande sistnämnda punkt kan erinras om den uppmärksammade s. k. skolveckan i januari i år, som även lett till ett närmare samarbete mellan SIDA och Lärarnas riksförbund. Ett 50-tal kontaktmän inom förbundet erhåller regelbundet material om ledigförklarade tjänster. När det gäller huvudyrkandet, synes emellertid frågeställningen böra vidgas och inte enbart avse den rekryteringspotential som lärarkårerna utgör. De åtgärder som motionärerna efterlyser synes sålunda ha relevans för hela den utbildnings- och rekryteringsproblematik som är aktuell inom biståndsverksamheten.

Redan nu förekommer ett regelbundet samrådsförfarande i dessa spörsmål mellan bl. a. SIDA, arbetsmarknadsstyrelsen och universitetskanslersämbetet, och det är att förvänta att detta samarbete kommer att utbyggas ytterligare. Vissa av de berörda frågeställningarna är föremål för behandling inom den s. k. meritvärdesutredningen och andra aspekter därav inom 1968 års utredning om biståndsutbildning, vars resultat inom kort torde komma att framläggas.

Internationell yrkesvägledning förekommer i viss mening redan i samband med att SIDA fungerar som rekryteringscentral för både bilateralt och multilateralt utvecklingssamarbete. Det finns i detta sammanhang även skäl att erinra om de åtgärder som vidtagits av arbetsmarknadsstyrelsen. En särskild broschyr om internationellt arbete har utgetts av AMS och hållits

tillgänglig vid arbetsförmedlingarna i landet. Vid konferenser för yrkesvägledare har vid flera tillfällen information getts om arbetsmöjligheter utanför vårt land. Ej heller är det ovanligt att yrkesorganisationerna, Exportföreningen, näringslivets branschorganisationer, humanitära organisationer m. fl. sprider upplysning bland sina medlemmar om arbetstillfällen i andra länder.

SIDA har som en av sina viktigaste uppgifter att rekrytera, vidareutbilda och sända ut biståndsarbetare till u-länderna. Denna verksamhet styrs både i fråga om yrkesinriktning och omfattning av mottagarländernas egna önskemål. Upplysning om lediga tjänster sprids genom SIDA-publikationen "Lediga uppdrag", som utkommer två gånger i månaden, och genom annonser i dags- och fackpress. Vidare ges orientering och yrkesvägledning vid s. k. rekryteringsfrämjande kurser, som riktar sig till sådana yrkesgrupper av särskilt intresse för den rekrytering SIDA har att svara för.

När det gäller arbets- och praktikförmedling finns i vårt land inom AMS — liksom i många andra länder — ett organ som kallas IAESTE (The International Association for the Exchange of Students for Technical Experience) för sådan förmedling på det tekniska området. AMS har också resurser för förmedling av arbete och praktik inom i första hand OECD-länderna.

I fråga om utbildning för en internationell arbetsmarknad vill utskottet erinra om de ansträngningar som görs främst inom utbildningsdepartementets verksamhetsområde att i högre grad än hittills internationalisera undervisningen och utbildningen på olika nivåer. Utskottet hänvisar i detta sammanhang även till sina tidigare uttalanden under punkten 5 med anledning av motioner om forskning och utbildning med u-landsinriktning. Av särskilt intresse i det sammanhang som nu behandlas är den akademiska studiekurs om u-landsproblem och biståndsteknik som i början av detta år försöksvis inletts vid Uppsala universitet.

Yrkandet i motionerna I: 693 och II: 799 synes mot denna bakgrund väsentligen vara tillgodosett genom de åtgärder som vidtagits eller planeras, varför de avstyrks.

I motionen I: 451 har yrkats dels att 1968 års utbildningsutredning (U 68) erhåller tilläggsdirektiv att beakta behovet av kvalificerad personal för biståndsarbete, dels att en särskild utredning tillsätts beträffande förutsättningarna och formerna för att inom Sverige upprätta en reservkår av experter och associerade experter för biståndsarbete.

Det förstnämnda yrkandet har behandlats av utskottet i annat sammanhang.

Beträffande det senare yrkandet, vill utskottet erinra om att inslaget av yngre biståndsarbetare inom det svenska personalbiståndet sedan flera år tillbaka varit markant. Av de ca 850 svenska biståndsarbetare som för när-

varande tjänstgör på skilda håll i världen — i direkt fältarbete eller vid internationella biståndsorgan — uppgår antalet biträdande experter till drygt 100 och fredskårsdeltagarna till omkring 200. Frekvensen av förlängningar och återanställning bland dessa båda grupper är hög. De biträdande experterna och fredskårsdeltagarna synes till stor del utgöra en tillgång av det slag motionen i fråga syftar till med uppslaget att upprätta en reservkår av biståndsarbetare.

Emellertid kan mer omfattande åtgärder bli nödvändiga för att tillfredsställa det ökade behov av kvalificerade biståndsarbetare som får förutses under kommande år. Vissa åtgärder i detta syfte har, enligt vad utskottet inhämtat, redan vidtagits. Utskottet vill sålunda erinra om den verksamhet, som under namnet "Utbildning för biståndsverksamhet (UBV)" påbörjades år 1968 på enskilt initiativ och som inriktar sig på att efter en tre månaders kurs i Sverige ge deltagarna möjligheter till u-landspraktik under omkring ett år. Hittills har ett 20-tal ungdomar på så sätt utbildats och ytterligare ett 40-tal är för närvarande under utbildning eller rekrytering. Verksamheten i fråga erhåller understöd från SIDA.

Ännu bättre möjligheter att få till stånd en reservkår av biståndsarbetare torde uppnås om de förslag förverkligas som 1968 års utredning om biståndsutbildning inom kort väntas avge. Enligt vad utskottet erfarit, är avsikten att inom ramen för värnpliktstjänstgöringen ge möjligheter till en omfattande utbildning för insatser inom biståndsverksamhet eller i samband med naturkatastrofer. Efter frivilligt åtagande kommer även kvinnor enligt utredningen att ges möjlighet att delta i sådan utbildning.

Under hänvisning till de olika ansträngningar som sålunda redan görs i syfte att främja rekryteringen av kvalificerade biståndsarbetare anser utskottet att någon särskild utredning i enlighet med yrkandet i motionen I: 451 inte är påkallad. Motionen i fråga avstyrks därför.

I motionen II: 496 har, såvitt nu är i fråga, hemställts dels att utbildningen av biståndspersonal mer än hittills inriktas på att öka förståelsen för mottagarländernas nationella kultur, dels att de statliga biståndsorganen direkt och genom samarbete med enskilda organisationer prioriterar sådan upplysningsverksamhet som syftar till att bland allmänheten öka förståelsen för u-ländernas sociala och kulturella förhållanden, dels att de statliga biståndsorganen aktivt stimulerar till vänortskontakter i avsikt att bredda det direkta kulturutbytet med u-länderna på det lokala planet.

Utskottet har under punkten 6 i samband med behandlingen av ett annat yrkande i samma motion framhållit att det svenska utvecklingsbiståndet bör präglas av all tänkbar hänsyn till mottagarländernas kulturella och sociala egenart samt att det är viktigt att det inte tar sig sådana uttryck att väsentliga och djupt rotade kulturmönster onödigtvis rubbas eller sönderbryts till förfång bl. a. för den nationella självkänslan. Samma resone-

mang är givetvis tillämpligt även i det sammanhang som nu behandlas. Yrkandena i fråga torde ligga helt i linje med SIDA:s egna intentioner. De kulturella, kultursociologiska och socialantropologiska frågorna ingår som viktiga element i SIDA:s utbildning av fältpersonal, och sådan utbildning ges i ökad utsträckning även till hemmapersonalen. I en handbok för biståndsmetodik som för närvarande håller på att utarbetas inom SIDA kommer, enligt vad utskottet erfarit, hänsynen och stödet till den nationella kulturen i mottagarländerna att särskilt beaktas.

All bilateral biståndspersonal är skyldig att före sin utresa genomgå en tre veckors förberedelsekurs. Även personal för multilaterala organ har möjlighet att delta i dessa kurser. Huvuddelen av kurserna ägnas åt att hos deltagarna öka förståelsen för u-ländernas sociala och kulturella förhållanden. Detta sker genom självstudier, grupparbeten och samtalsföreläsningar under medverkan bl. a. av hemkomna biståndsarbetare. Även u-landsstipendiater som bedriver studier i Sverige anlitas regelbundet som informatörer vid dessa kurser. Också för tjänstemännen vid SIDA är nyssnämnda kurser öppna. Dessutom anordnas varje termin ett eller flera seminarier i u-landsfrågor för hemmamyndighetens personal. Sociala och kulturella moment ingår som en viktig del i dessa seminariers arbetsprogram.

I de länder till vilka det svenska biståndet koncentreras ankommer det på SIDA:s biståndskontor att uppmärksamma behovet av fortbildning av biståndspersonalen. En ganska omfattande kurs- och seminarieverksamhet har redan kommit i gång på flera håll. Orientering och upplysning om mottagarländernas nationella kultur intar därvid en viktig plats.

För den centrala biståndsadministrationens del synes det i detta sammanhang även vara av vikt att personalen i möjligaste mån ges tillfälle att få direkt u-landserfarenhet och att det inom myndigheten finns ett starkt inslag av personer som genom u-landstjänstgöring praktiskt bibragts en nära förståelse för u-ländernas kulturella och sociala förhållanden.

När det gäller informationsverksamheten om u-ländernas villkor, bör denna inte minst syfta till att hos allmänheten öka förståelsen för dessa länders sociala och kulturella förhållanden lika väl som deras ekonomiska villkor och förutsättningar. Man bör, såsom motionärerna framhåller, på olika vägar öka möjligheterna för den breda allmänheten att på ett konkret sätt uppleva u-ländernas verklighet. Genom de kraftigt ökade resurser, som de senaste åren ställts till SIDA:s förfogande för informationsverksamhet och som i betydande utsträckning bedrivs i samarbete med enskilda organisationer, folkrörelser, utbildningsväsende, press, radio och television, ökar även förutsättningarna för att u-landsinformationen skall ta sig alltmer levande och instruktiva former. Utskottet finner dock inte skäl att, såsom ifrågasatts i motionen II: 496, särskilt uttala sig för en prioritering av just den sociala och kulturella sidan av upplysningsverksamheten.

Utskottet kan heller inte utan närmare underlag ansluta sig till yrkandet

i samma motion att de statliga biståndsorganen aktivt skall stimulera till vänortskontakter mellan svenska kommuner och kommuner i u-länderna. I den mån behov förefinns, torde SIDA kunna medverka med uppslag och förmedla vissa kontakter.

De aktuella yrkandena i motionen II: 496 avstyrks sålunda.

Departementschefen har för rekrytering och utbildning av fältpersonal beräknat ett medelsbehov för budgetåret 1970/71 som med drygt 2,6 milj. kr. överstiger innevarande års medelsanvisning för detta ändamål. Vidare har departementschefen för informationsverksamheten beräknat en med 800 000 kr. uppräknad medelsanvisning och förutsatt att SIDA utarbetar en plan för informationsverksamhetens framtida omfattning och innehåll för de kommande fyra åren.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen avslår motionerna I: 130 och II: 142,
2. att riksdagen avslår motionerna I: 693 och II: 799,
3. att riksdagen avslår motionen I: 451 såvitt nu är i fråga,
4. att riksdagen avslår motionen II: 496 såvitt nu är i fråga,
5. att riksdagen till *Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett reservationsanslag av 8 725 000 kr.

16. Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)

Kungl. Maj:t har (bilaga 5, punkt C 5, s. 45—47) föreslagit riksdagen att bemyndiga Kungl. Maj:t att inrätta i statsrådsprotokollet föreslagen extra ordinarie byråchefstjänst och att till Styrelsen för internationell utveckling (SIDA) för budgetåret 1970/71 anvisa ett förslagsanslag av 18 656 000 kr.

Motsvarande anslag är i gällande riksstat uppfört med 14 982 000 kr.

SIDA har i sin anslagsframställning beräknat ett medelsbehov för budgetåret 1970/71 av 20 423 000 kr. Några påtagliga förskjutningar i personalplaneringens inriktning har inte förutsetts.

En inom SIDA under budgetåret 1968/69 påbörjad översyn av myndighetens organisation har gett säkrare underlag för bedömningen av personalbehovet i relation till biståndsprogrammets storlek och inriktning, varvid en arbetskraftsbrist kunnat konstateras. Kreditavdelningen samt enheterna för multilaterala ärenden samt information har sålunda befunnits påtagligt underbemannade. Volymökningen av biståndet motiverar personalförstärkningar även för enheterna för rekrytering, utbildning och administration av personal (såväl inom fältverksamheten som vid hemmamyndigheten).

Organisationsöversynen har vidare påvisat att SIDA saknar kapacitet för metodutveckling och samordning liksom utvecklade interna informations- och rapportssystem, vilket gjort det svårt för verksamheten att fortlöpande överblicka och styra verksamheten. En omedelbar personalförstärkning för sistnämnda arbetsområden har av utredningen bedömts nödvändig.

Möjligheterna till rationaliseringar, bl. a. genom databehandling inom rekryteringen, tillvaratas. Utbyggnaden av biståndskontor fortgår. Utkontraktering av vissa aktiviteter inom gåvo- och kreditbiståndet prövas.

SIDA har i sin anslagsframställning beräknat att myndigheten för budgetåret 1970/71 skulle behöva ett 50-tal nya tjänster. I en tilläggsframställning den 12 november 1969 har SIDA vidare begärt att få inrätta ytterligare 13 tjänster, som redan tillsatts med anlåtande av bl. a. vakansmedel. Sammanlagt har SIDA begärt 65 tjänster, däri inräknat de 13 redan tillsatta.

Departementschefen erinrar om den pågående utredningen beträffande utformningen av biståndsförvaltningens organisation. Denna utredning, som sker i nära samverkan mellan statskontoret och SIDA, kommer att intensifieras. (En särskild ledningsgrupp med företrädare för utrikes- och finansdepartementen samt statskontoret och SIDA har sedermera tillsatts för att leda det nyssnämnda utredningsarbetet.)

I avvaktan på resultatet därav och på att klarare riktlinjer skall ha dragits upp rörande den framtida fördelningen av biståndet på olika biståndsvägar och biståndsformer, har departementschefen beräknat medel för 35 nya tjänster, varav 23 för handläggande personal och 12 för övrig personal. Av den nya handläggande personalen avses fyra tjänstemän svara för samordning av verkets biståndsprogrammering, metodutveckling, interna information och rapportering samt evaluering. Vidare avses fyra handläggare tjänstgöra inom avdelningen för finansiellt bistånd för att öka kapaciteten på kreditsidan. Enligt departementschefen bör vidare en personlig byråchefstjänst i Ce 1 inrättas för byråchefen Margareta Hagberg.

Utskottet anför i sitt samtidigt härmed avgivna utlåtande nr 85 i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående anslag för budgetåret 1970/71 till utrikesförvaltningen, m. m., vissa synpunkter på rollfördelningen mellan utrikesdepartementets utbyggda biståndsavdelning och SIDA liksom beträffande personalbehovet på ömse håll. En av slutsatserna av nämnda resonemang är att personalförstärkningen på departementsplanet inte i sig torde komma att medföra någon minskning av SIDA:s totala personalbehov.

Utskottet har även noterat att den bilaterala biståndsverksamheten, d. v. s. anslagen för fältverksamhet och kreditbistånd, volymmässigt förutses öka under nästa budgetår med inte mindre än 40 % men att den samtidigt föreslagna ökningen av SIDA:s avlönings- och omkostnadsanslag stannar vid en väsentligt lägre procentsats. Personalbehovet vid SIDA bör uppenbarligen även ställas i viss relation till den kraftigt växande planeringsvolymen för de

därefter följande budgetåren, särskilt som det direkta utvecklingssamarbetet genomgående kräver mycket ingående och långa förberedelser. Enligt utskottets mening kan dessa förhållanden leda till betydande påfrestningar på SIDA:s personal och till äventyrs medföra antingen en kvalitetsförsämring eller en ändrad inriktning eller utformning av biståndsinsatserna. Utskottet har i detta sammanhang särskilt tagit fasta på departementschefens uttalande om de stora krav som ställs på planeringskapaciteten och att omfattningen av dessa krav liksom behovet av planerings- och förvaltningsresurser under de kommande åren delvis blir avhängigt av avvägningen mellan de olika vägar på vilka svenska biståndsmedel kanaliseras och de former i vilka detta sker. Uttalandet syftar bl. a. på valet mellan multilateralt och bilateralt bistånd liksom valet mellan olika biståndsformer inom dessa båda kategorier. Departementschefen har i anslutning här till uttalat att vägledande för fördelningen mellan olika biståndsvägar och biståndsformer måste vara i vilken utsträckning dessa leder till uppfyllande av målen för det svenska biståndet. Denna bedömning kan, som departementschefen vidare framhållit, dock inte ske med hjälp av någon enkel tumregel och ej heller kan tillgången på planeringsresurser vid olika organ eller för olika former av bistånd ensam få avgöra denna fördelning.

Utskottet har emellertid anledning utgå från att den av Kungl. Maj:t nyligen tillsatta ledningsgruppen för utredning av biståndsverkets framtida organisation inom ramen för sin analys av personalkravens storlek vid olika typer av biståndsinsatser noga beaktar och prövar dessa frågeställningar. Utskottet vill vidare uttala förhoppningen att ledningsgruppen i fråga skall bedriva sitt arbete så skyndsamt att resultaten därav kommer till synes i nästa års statsverksproposition.

Utskottet tillstyrker Kungl. Maj:ts förslag och hemställer

1. att riksdagen bemyndigar Kungl. Maj:t att vid styrelsen för internationell utveckling inrätta i statsrådsprotokollet föreslagen extra ordinarie byråchefstjänst,
2. att riksdagen till *Styrelsen för internationell utveckling (SIDA)* för budgetåret 1970/71 på driftbudgeten under tredje huvudtiteln anvisar ett förslagsanslag av 18 656 000 kr.

Stockholm den 28 april 1970

På statsutskottets vägnar:

GÖSTA BOHMAN

Vid ärendets slutbehandling inom utskottet har närvarit

från första kammaren: herrar Bohman (m), Birger Andersson (s), Rikard Svensson (s), fru Wallentheim (s), herrar Mårtensson (s), Bengt Gustavsson (s), Herbert Larsson (s), Wååg (s), Björk (s), Dahlén (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), Lindblad (fp), Brundin (m), Wikström (fp) och Olle Eriksson (cp) samt

från andra kammaren: herrar Mellqvist (s), Nordstrandh (m), fru Lewén-Eliasson (s), herrar Bergman (s), Lindholm (s), Mattsson (cp), Enskog (fp), Alemyr (s), Antonsson (cp), Blomkvist (s), Andersson i Knäred (cp), Petersson i Gäddvik (m), Lindkvist (s), Ericson i Örebro (s) och Ullsten (fp).

Reservationer

1. vid punkten 1 (Biståndspolitikens inriktning och utformning) beträffande *översyn av riktlinjerna för den svenska biståndspolitik* av herrar Bohman (m), Dahlén (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), Lindblad (fp), Brundin (m), Wikström (fp), Olle Eriksson (cp), Nordstrandh (m), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Andersson i Knäred (cp), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 6 börjar med "Av 1968 års riksdag" och på s. 7 slutar med "i fråga" bort ha följande lydelse:

"I motionerna I: 450 och II: 497 har begärts att en parlamentarisk beredning tillsätts med uppgift att göra en allmän översyn av biståndspolitikens inriktning och utformning, och i motionerna I: 272 och II: 309 har framförts ett likartat krav på en parlamentarisk utredning med uppdrag att utarbeta riktlinjer för den långsiktiga utvecklingen av det svenska biståndet på grundval av de erfarenheter som hittills vunnits.

När motsvarande hemställanden tidigare behandlats, har de avisats av riksdagsmajoriteten med hänvisning till att biståndspolitikens utformning redan varit föremål för ett flertal utredningar och att riksdagen genom bifall till prop. 1968: 101 redan fastslagit riktlinjerna för den fortsatta biståndsverksamheten. Avsikten med de yrkanden i denna riktning som förut gjorts och som nu återkommer har emellertid inte varit att ifrågasätta den nu gällande huvudmålsättningen. Vad man i stället velat få till stånd är en beredning med parlamentarisk sammansättning med uppgift att inventera och belysa aktuella problemställningar kring biståndspolitikens utformning och inriktning, bl. a. just för att få ökad kunskap om i vilken utsträckning den allmänna målsättningen för vår biståndspolitik realiserats. Utskottet vill för sin del ansluta sig till detta önskemål. I detta sammanhang bör såväl utformningen av det tekniska och finansiella stödet som riktlinjerna för den svenska handelspolitiken gentemot u-länderna tas upp till diskussion liksom

även förutsättningarna för näringslivets, missionens och de enskilda organisationernas medverkan i svensk biståndspolitik.

Beredningen i fråga skulle dels kunna göra egna studier av rapporter från svensk och internationell biståndsverksamhet, dels kunna tillkalla personer med särskilda biståndserfarenheter från SIDA, de internationella biståndsorganen, näringslivet, missionen och andra frivilligorganisationer etc. för att direkt få del av deras syn på aktuella frågeställningar inom biståndsverksamheten. De synpunkter som framkommer på detta sätt bör kunna publiceras i en rapport, som även bör innehålla beredningens eventuella rekommendationer till konkreta åtgärder och förslag till vidare utredningar på speciella punkter. Utskottet vill i sammanhanget erinra om att man i flera andra länder med framgång prövat idén med sådana beredningar eller rådslag. Ett av syftena härmed är att på ett mera direkt sätt förmedla närmare kunskaper om det komplicerade arbetsområde som det internationella utvecklingssamarbetet utgör. Ett annat är att mera effektivt knyta samman de erfarenheter av arbete i u-länder som finns samlade inom näringslivet, missionen, folkrörelserna, de humanitära frivilligorganisationerna etc. och som i möjligaste mån bör tillgodogöras av den statliga biståndsverksamheten.

Bland de områden som en sådan beredning kan ha särskilda skäl att granska är exempelvis resultatvärderingens utformning, organisation och omfattning, vad som kan göras för att ytterligare förbättra informationen till allmänheten om u-ländernas situation, våra möjligheter att ge u-länderna särskilda handelslättnader, den biståndspolitiska effekten av de svenska företagens verksamhet i u-länderna, samordningen mellan dessa insatser och SIDA:s projektplanering liksom samordningen mellan SIDA och frivilligorganisationernas biståndsarbete, möjligheterna till ytterligare integrering av bilaterala och multilaterala insatser liksom av möjligheterna till nordiskt samarbete på biståndspolitikens område.

Arbetet bör bedrivas långsiktigt och även ta upp frågeställningar som aktualiseras när det nuvarande 1 %-målet uppnåtts.

Utskottet biträder motionernas förslag och hemställer att riksdagen i skrivelse till Kungl. Maj:t uttalar sig för att en parlamentarisk beredning med angivna syften tillsätts.”

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

”att riksdagen i anledning av motionerna I: 272 och II: 309 samt I: 450 och II: 497 i vad de avser förslag om översyn av riktlinjerna för den svenska biståndspolitiken som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.”

2. vid *punkten 2* (Anslagsutvecklingen och vägen till 1 %-målet) beträffande *överläggningar mellan riksdagspartierna om ett snabbare uppnående*

av 1 %-målet av herrar Dahlén (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), Lindblad (fp), Wikström (fp), Olle Eriksson (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Andersson i Knäred (cp) och Ullsten (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 8 börjar med "Med anledning av" och på s. 9 slutar med "senare återkomma" bort ha följande lydelse:

"Riksdagen antog år 1968 den plan för det svenska utvecklingsbiståndets utbyggnad, som innebär att det s. k. 1 %-målet genom successiva anslagsstegringar skall vara uppnått senast under budgetåret 1974/75. I samband med planens antagande underströk riksdagen att denna utgjorde en minimimålsättning och att en snabbare ökningstakt borde eftersträvas om det allmänna budgetläget så tillåte. Utskottet vill i detta sammanhang även erinra om de farhågor, som kom till uttryck i motioner vid fjolårets riksdag, för att den årliga genomsnittshöjning av biståndsanslagen med ca 25 % enligt "ränta-på-ränta"-metoden, som långtidsplanen förutsätter, kan komma att visa sig otillräcklig och kräva en mycket kraftig anslagsökning under planens sista år. Utskottet uttalade förståelse för den i motionerna i fråga anförda synpunkten att det vore olyckligt om det slutliga genomförandet av 1 %-planen skulle sättas i fara inför en chockhöjning i slutskedet.

Både för att undanröja denna sistnämnda risk och för att närmare pröva förutsättningarna för det tidigare uppnående av 1 %-målet, om vars önskvärdhet principiell enighet råder, är det enligt utskottets mening angeläget att Kungl. Maj:t tar initiativ till överläggningar mellan de fyra stora riksdagspartierna. För att en snabbare och jämnare stegring av biståndsanslagen skall bli möjlig krävs att man medvetet planerar för att skapa de statsfinansiella och samhällsekonomiska förutsättningarna härför.

Utskottet biträder därför ifrågavarande yrkande i motionerna I: 450 och II: 497. Vid de överläggningar varom här är fråga bör i enlighet med motionernas krav även möjligheten prövas att förlägga finansieringen av kreditbiståndet för återuppbyggnaden i Nordvietnam utanför de ordinarie biståndsanslagens ram."

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

"att riksdagen i anledning av motionerna I: 450 och II: 497, såvitt nu är i fråga, hemställer att Kungl. Maj:t tar initiativ till överläggningar mellan riksdagspartierna om ett snabbare uppnående av 1 %-målet samt att vid dessa överläggningar även beaktas motionernas krav att återuppbyggnadshjälpen till Vietnam finansieras genom medelstildelning utöver den som erfordras för 1 %-planens förverkligande."

3. vid punkten 3 (U-ländernas industrialisering, u-landsinvesteringar, investeringsgarantier, m. m.) beträffande *utredning av åtgärder för att främja svenska u-landsinvesteringar* av herrar Bohman (m), Dahlén (fp), Nils-Eric

Gustafsson (cp), Lindblad (fp), Brundin (m), Wikström (fp), Olle Eriksson (cp), Nordstrandh (m), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Andersson i Knäred (cp), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 15 börjar med "Utskottet vill" och på s. 18 slutar med "och II: 497" bort ha följande lydelse:

"Det privata kapitalflödet utgör ett viktigt bidrag till u-ländernas ekonomiska utveckling. Avgörande i detta sammanhang är dock, som utskottet redan understrukit i anledning av motionen II: 625, i vilka former de främmande investeringarna görs, exempelvis i vilken utsträckning de görs inom de av utvecklingsplanerna prioriterade områdena, hur stor del av vinsterna som stannar inom de u-länder där investeringarna sker, de sociala förhållandena vid företagen etc. I den s. k. Alger-stadgan, som antogs av u-länderna i oktober 1967 inför den andra UNCTAD-konferensen i New Delhi, heter det bl. a.: 'Enskilda investeringar bör vara sådana att de ger bestående vinster åt det utvecklingsland där de görs. Inom ramen för nationellt bestämda prioriteringar och nationella utvecklingsplaner kan enskilda investeringar uppmuntras genom stimulerande åtgärder och garantier.'

I motionerna I: 450 och II: 497 har pekats på en rad olika åtgärder som kan vidtas för att stödja u-landsinvesteringar vilka kan bedömas som värdefulla ur allmän biståndssynpunkt. Motionärerna har begärt en utredning av dessa frågor.

Härvid nämns bl. a. tanken på ett statligt investeringsbolag för u-lands-etableringar. Ett sådant företag skulle enligt motionärerna få sin främsta betydelse genom att det mera medvetet kunde befrämja en lokalisering av de svenska u-landsinvesteringarna till branscher och områden, där sådana ter sig särskilt lämpade från utvecklingssynpunkt. I motionerna I: 272 och II: 309 har framförts ett närbesläktat förslag, nämligen att ett halvstatligt utvecklingsbolag för u-landsinvesteringar bildas. Investeringsbenägenheten skulle därmed kunna ökas genom att kreditförsörjningen blir enklare liksom kapitalanskaffningen, och en jämnare riskfördelning skulle kunna erhållas. Inom ramen för ett sådant utvecklingsbolag borde också en samverkan mellan SIDA och de u-landsinvesteringande företagen kunna förenklas och effektiviseras. Bolaget borde kunna ta initiativ till kommersiella investeringar i u-länderna och även ingå som delägare i u-landsetablerade konsortier. Verksamheten skulle förutom med insatskapital och ev. uppsparade vinster även kreditfinansieras på den öppna marknaden.

Utskottet finner det angeläget att idén om ett utvecklingsbolag — statligt eller halvstatligt — blir prövad och att tanken görs till föremål för en närmare utredning.

Även andra uppslag som redovisas i de nyssnämnda motionerna för att stimulera till utvecklingsfrämjande svenska investeringar i u-länderna bör enligt utskottets mening samtidigt prövas i detta sammanhang. Dit hör bl. a.

förslaget om en särskild fond för förinvesteringsstudier. Tanken med denna fond, som skulle förvaltas av SIDA, är att den svenska biståndsmyndigheten skulle kunna erbjuda sig att finansiera de utredningar som krävs för att klargöra genomförbarheten av tänkbara investeringsprojekt. Fondens användande skulle inte vara bunden till svenska konsultföretag, utan principen om fri anbudsgivning skulle gälla även på detta område. Även i detta sammanhang skulle en av de främsta fördelarna med en sådan fond ligga i den möjlighet som SIDA får att i samverkan med resp. u-länder lokalisera investeringar till områden som från utvecklingssynpunkt bedöms som särskilt angelägna.

Också möjligheten att bevilja företag särskilda exportkreditförmåner i samband med större leveranser till u-länder bör närmare undersökas inom ramen för den åsyftade utredningen. Det är nämligen känt att svenska exportföretag i vissa fall i sin u-landshandel haft sämre förutsättningar än företag i andra länder, som till följd av speciella statliga förmåner kunnat erbjuda u-länderna betydligt gynnsammare leveransvillkor.

I motionerna I: 272 och II: 309 har även hemställts att riktlinjer utarbetas för ett närmare samarbete mellan näringslivet och de biståndsgivande myndigheterna. Motionärerna finner det beklagligt att regeringens negativa attityd till företagsetableringar i u-länderna hittills lagt hinder i vägen för utvecklingen av ett fruktbarande samarbete mellan det svenska näringslivet och de svenska biståndsorganen och anser att betydande fördelar för u-länderna skulle uppnås om ett ökat samarbete kunde åstadkommas. Det gäller därvid inte endast möjligheten till gemensamma projekt utan även det informationsflöde om arbetet i u-länderna som borde kunna bli till nytta för alla parter i det svenska biståndsarbetet. SIDA bör verksamt kunna bidra till att pröva förutsättningarna för intensifierad industriell verksamhet i u-länderna samt ta initiativ till särskilda projektgrupper för skilda u-länder. Gemensamma s. k. paketprojekt där SIDA står för vissa delar av projektet och ett företag eller en grupp av företag för andra delar skulle kunna bli värdefulla inslag i den svenska u-hjälpen.

Detta yrkande sammanfaller väl med de övriga krav på åtgärder för att stimulera till utvecklingsfrämjande investeringar, för vilkas utredande utskottet i det föregående uttalat sig. Det ligger också i linje med utskottets anslutning till grundtankarna i motionerna I: 557 och II: 498, vari pläderats för en successiv tyngdpunktsförskjutning inom biståndspolitikerna så att bistånd till industriell verksamhet i u-länderna ges en större vikt än f. n.

Utskottet anser sålunda att en utredning bör tillsättas för att närmare pröva hela detta frågekomplex.”

dels utskottets hemställan under 3 bort ha följande lydelse:

”3. att riksdagen som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört i anledning av motionerna I: 272 och II: 309 samt I: 450 och II: 497 i vad de avser utredning av åtgärder för att främja svenska u-landsinvesteringar,”

4. vid *punkten 3* (U-ländernas industrialisering, u-landsinvesteringar, investeringsgarantier, m. m.) beträffande *det svenska investeringsgarantisystemets tillämpning* av herrarnas Bohman (m), Dahlén (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), Lindblad (fp), Brundin (m), Wikström (fp), Olle Eriksson (cp), Nordstrandh (m), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp), Andersson i Knäred (cp), Petersson i Gäddvik (m) och Ullsten (fp) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 18 börjar med "Utskottet vill" och på s. 19 slutar med "och II: 654" bort ha följande lydelse:

"Utskottet ansluter sig till det förslag som är gemensamt för ovannämnda motioner I: 272 och II: 309, I: 450 och II: 497 samt I: 560 och II: 654, nämligen att det svenska investeringsgarantisystemet i sin tillämpning utvidgas till att gälla även beträffande andra u-länder än sådana till vilka det svenska bilaterala utvecklingsbiståndet koncentreras. Den hittillsvarande länderbegränsningen synes vara den främsta orsaken till att någon ansökan ännu inte ingetts till den för systemets förvaltning ansvariga myndigheten, exportkreditnämnden. När investeringsgarantisystemet inrättades i enlighet med riksdagens beslut år 1968, hade flertalet remissorgan rest allvarliga invändningar mot att systemet endast skulle omfatta de s. k. huvudmottagarländerna för Sveriges bilaterala utvecklingsbistånd. Denna begränsning befarades kraftigt komma att minska systemets värde.

Ett grundläggande villkor för att statsmakterna genom investeringsgarantier skall stödja en investering i ett u-land bör enligt utskottets mening vara att den är inordnad i landets utvecklingsplan och av mottagarlandet självt bedöms främja dess sociala och ekonomiska framåtskridande. Utskottet kan dock inte finna några skäl för att dessa kriterier inte i lika hög grad skulle kunna tillämpas på samtliga u-länder, varvid den gängse FN-definitionen av vilka länder som är att betrakta som u-länder bör tillämpas.

Utskottet vill vidare erinra om att det, när förslaget om ett svenskt investeringsgarantisystem framlades i prop. 1968: 101, förutsattes att den angivna länderbegränsningen, som motiverades med behovet av ingående kännedom om mottagarländerna i fråga, endast skulle tillämpas under systemets uppbyggnadsskede. Det torde enligt utskottets mening svårigen kunna göras gällande att exportkreditnämnden, med den sakkunskap från olika håll som finns företrädd i denna, inte skulle vara i stånd att närmare bedöma förutsättningarna för utvecklingsfrämjande investeringar även i andra u-länder än sådana i de s. k. huvudmottagarländerna. Denna begränsning ter sig så mycket mindre motiverad som begreppet huvudmottagarländer numera i princip frångåtts. Länderbegränsningen i detta avseende synes för övrigt även strida mot de principer om en generell och icke diskriminerande behandling av u-länder som vårt land i bl. a. UNCTAD-sammanhang gelt uttryck för. Utskottet anser därför att reglerna för det svenska investeringsgarantisystemet bör ändras så att det i princip skall kunna gälla för utvecklingsfrämjande investeringar i alla de länder som definitionsmässigt är att betrakta som u-länder.

Vad utskottet anfört i förevarande fråga bör ges Kungl. Maj:t till känna." dels utskottets hemställan under 4 bort ha följande lydelse:

"4. att riksdagen i anledning av motionerna I: 272 och II: 309, I: 450 och II: 497 samt I: 560 och II: 654 i vad de avser det svenska investeringsgarantisystemets tillämpning som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört."

5. vid *punkten 3* (U-ländernas industrialisering, u-landsinvesteringar, investeringsgarantier, m. m.) beträffande *enhetliga regler för direkta investeringar i u-länderna* av herrar Brundin (m) och Petersson i Gäddvik (m).

6. vid *punkten 4* (Biståndets länderinriktning m. m.) av herrar Bohman (m), Brundin (m), Nordstrandh (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels det stycke i utskottets yttrande på s. 23 som börjar med "Med hänsyn till" och slutar "i fråga avstyrks" bort ha följande lydelse:

"Även ifrågavarande yrkande i motionerna I: 272 och II: 309 torde få anses tillgodosett genom vad som nyss anförts och som torde bära ges Kungl. Maj:t till känna."

dels utskottets hemställan under 1 bort ha följande lydelse:

"1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 272 och II: 309, såvitt nu är fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört om biståndets länderinriktning,"

7. vid *punkten 4* (Biståndets länderinriktning m. m.) av herrar Bohman (m), Brundin (m), Nordstrandh (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att den del av utskottets yttrande som på s. 24 börjar med "Det är" och på s. 25 slutar med "och SIDA" bort ha följande lydelse:

"Det är visserligen känt att Cuba lidit avbräck på grund av den ekonomiska isolering i vilken landet försatts och att FN-organens biståndsinsatser i detta land är jämförelsevis ringa. Biståndet till Cuba från vissa andra länder, främst Sovjetunionen och en del andra öststater, uppges emellertid vara av mycket betydande omfattning. Denna omständighet jämte förhållandet att Cuba i jämförelse med många andra u-länder trots allt kan uppvisa en avsevärt högre bruttonationalprodukt per capita gör att Cuba vid valet av nya mottagarländer inte kan anses höra till de länder som behöver prioriteras från svensk sida. Utskottet har därmed inte utslutit att vidare biståndsinsatser i Cuba kan bli möjliga men bör av principiella skäl avstå från att uttala sig på det sätt som motionärerna påyrkat. Utskottet utgår från att önskemål om bistånd från cubansk sida kommer att behandlas på

sedvanligt sätt, varvid såväl biståndsbehov som kraven på svensk medverkan i förplanering och resultatvärdering blir beaktade, och att ansökningarna i vanlig ordning prövas av Kungl. Maj:t och SIDA.”

8. vid *punkten 9* (Familjeplanering) beträffande *inrättande av ett familjeplaneringsinstitut* av herrar Bohman (m), Brundin (m), Nordstrandh (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 35 börjar med ”Motionsyrkanden av” och på s. 36 slutar med ”och II: 309” bort ha följande lydelse:

”Familjeplaneringen utgör ett område, där svenska insatser har varit vägledande och bidragit till en gradvis förändrad inställning i dessa frågor. Detta har varit en förutsättning för ökande verksamhet också från andra länders sida. I växande utsträckning har också utvecklingsländerna hos oss sökt bistånd i sin strävan att få befolkningsutvecklingen under kontroll.

En ökad inriktning av vår utvecklingshjälp till detta område är naturlig. Det är enligt utskottets mening vidare angeläget att man genom systematisk analys av verksamheten samt specialiserad forskning når en fördjupad kunskap om hur resurserna bäst skall användas. Befolkningsproblemens komplicerade natur, sociologiskt, pedagogiskt, religiöst och kulturgeografiskt lika väl som praktiskt medicinskt, utgör goda skäl för den i olika sammanhang framförda tanken på ett särskilt familjeplaneringsinstitut för tvärvetenskaplig forskning. Ett sådant institut bör bl. a. fungera som rådgivande organ till SIDA och svara för de problem av forsknings- och utvecklingskaraktär, som aktualiseras i samband med en ökad svensk insats i befolkningsfrågorna.

Utan tvivel har avsaknaden av en sådan basorganisation varit till förfång för de svenska familjeplaneringsprojekten. Vid sidan av forskning bör en huvuduppgift för institutet vara utbildningen av svensk och utländsk personal i befolkningsfrågan. Behovet av en basorganisation motiverar enligt utskottets uppfattning inrättandet av ett särskilt familjeplaneringsinstitut.

Förslag om inrättande av ett sådant institut bör föreläggas riksdagen. Motionerna I: 272 och II: 309 tillstyrks därför, såvitt nu är i fråga, och riksdagen bör i enlighet därmed i skrivelse till Kungl. Maj:t ge sin mening till känna.”

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

”att riksdagen i anledning av motionerna I: 272 och II: 309 i vad de avser inrättande av ett familjeplaneringsinstitut som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.”

9. vid punkten 10 (Humanitärt bistånd) beträffande *humanitärt bistånd till Vietnam* av herrar Bohman (m), Brundin (m), Nordstrandh (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande som på s. 39 börjar med "Utskottet biträder" och på s. 40 slutar med "omdisposition föreligger" bort ha följande lydelse:

"Departementschefen föreslår att ett belopp av 25 milj. kr. inom ramen för fältverksamhetsanslaget under budgetåret 1970/71 beräknas för humanitärt bistånd till befolkningen i Demokratiska republiken Vietnam (Nordvietnam).

I motionerna I: 567 och II: 370 hänvisas till att även befolkningen i Republiken Vietnam (Sydvietnam) svårt drabbas av krigets härjningar. I anledning därav yrkas i dessa motioner att beloppet 25 milj. kr. för humanitärt bistånd liksom det för återuppbyggnadsbistånd beräknade beloppet av 50 milj. kr. skall fördelas lika mellan de båda länderna.

Utskottet finner starka skäl föreligga för att fullfölja riksdagens tidigare beslut om att hjälpen skall avse hela Vietnam. Emellertid kan vissa praktiska problem, som bl. a. sammanhänger med stridshandlingarnas fortgående, för närvarande försvåra en exakt lika uppdelning av ifrågavarande bistånd mellan landets båda delar. Yrkandet i motionerna I: 567 och II: 370 avstyrks därför.

Utskottets ställningstagande för bistånd åt hela Vietnam är humanitärt betingat och innebär inte att utskottet tar ställning till de stridande parternas politiska målsättningar och kampmetoder. Utskottet kan därför inte ansluta sig till motiveringen för avslagsyrkandet i motionen II: 372, vilken sålunda avstyrks.

Utskottet förutsätter vidare att Kungl. Maj:ts förslag om finansiellt utvecklingsbistånd till ett belopp av 50 milj. kr. under budgetåret 1970/71 skall utnyttjas för återuppbyggnad i hela Vietnam efter krigets slut. Utskottet understryker i detta sammanhang återigen 1969 års riksdagsuttalande om att återuppbyggnadsbistånd bör utgå till hela Vietnam efter krigets slut. Utskottet förutsätter sålunda att Kungl. Maj:t snarast möjligt inleder planering av återuppbyggnadsinsatser även i Sydvietnam.

Yrkandet i motionerna I: 272 och II: 309 att hjälpen till Vietnam skall omfatta såväl Nord- som Sydvietnam biträds därför av utskottet, vilket torde böra ges Kungl. Maj:t till känna.

Utskottet uttrycker förhoppningen att reella förutsättningar för bistånd till återuppbyggnad skall erbjuda sig i en inte alltför avlägsen framtid. Utskottet delar emellertid den i motionerna I: 554 och II: 660 framförda bedömningen att krigsslutet ännu kan vara avlägset. Med hänsyn till nämnda förhållande yrkas i motionerna att de för återuppbyggnadsbistånd avsedda medlen helt eller delvis skall kunna anlitas för humanitärt bistånd före krigets slut. Viss osäkerhet kan råda om möjligheterna att under budget-

året 1970/71 fullt utnyttja de 25 milj. kr., som enligt Kungl. Maj:ts förslag är avsedda för humanitärt bistånd. Skulle det visa sig möjligt att under budgetåret förbruka mer än 25 milj. kr. för detta ändamål, vill utskottet för sin del inte motsätta sig att de medel som är avsedda för återuppbyggnadsbistånd efter krigets slut i viss utsträckning tas i anspråk för humanitärt bistånd under budgetåret 1970/71. Förutsättningarna härför är dock att respektive regeringar i Nord- och Sydvietnam gör framställning härom och att de praktiska möjligheterna för en sådan omdisposition föreligger.”

dels utskottets hemställan under 2 bort ha följande lydelse:

”2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 272 och II: 309, såvitt nu är i fråga, som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört angående biståndet till Vietnam,”

10. vid *punkten 10* (Humanitärt bistånd) beträffande *stöd till vissa befrielseörelser* av herrar Dahlén (fp), Lindblad (fp), Wikström (fp), Enskog (fp) och Ullsten (fp).

11. vid *punkten 11* (Bidrag till enskilda organisationers biståndsverksamhet) av

a. herrar Bohman (m), Brundin (m), Nordstrandh (m) och Petersson i Gäddvik (m) som anser att

dels den del av utskottets yttrande på s. 43 som börjar med ”Veterligen har” och slutar med ”avstyrks därför” bort ha följande lydelse:

”Den av riksdagen begärda och år 1968 av regeringen framlagda finansiella långtidsplanen för biståndet till utvecklingsländerna är ett värdefullt bidrag till effektivare utvecklingshjälp. Ovisshet om den framtida anslagsutvecklingen har varit ett besvärande hinder för en effektiv planering. Bland dem som intresserar sig för ett effektivt och utökat svenskt u-landsbistånd torde det numera allmänt erkännas att missionen och andra enskilda organisationer med lång u-landserfarenhet har stora förutsättningar att göra insatta medel dryga i det oerhörda hjälpbehov som förefinns.

Enligt senast tillgängliga upplaga av ’Svensk missionsstatistik’ har svensk mission ca 1 300 personer från hemlandet arbetande i u-länderna. Ungefär hälften av dessa är lärare, läkare och annan sjukvårdspersonal, socialarbetare, tekniker och administratörer. Som jämförelse kan nämnas att hela SIDA:s fältpersonal i u-länderna inkl. fredskårister uppgår till ca 500 personer. Enligt här återopade statistik driver eller stöder missionen ca 2 000 bottenskolor (grundskolor) med ca 230 000 elever, 215 mellanskolor med ca 50 000 elever och 40 realskolor och läroverk med ca 18 000 elever. Därtill kommer över 2 100 elever vid sjukvårds- och hantverksskolor. Under rubriken sjukvård redovisas 70 sjukhus och sjukstugor med ca 95 000

patienter inneliggande under året samt 17 polikliniker med ca 1,1 milj. patienter under året. Vidare drivs 72 barnbördsavdelningar med över 21 000 födselar per år samt 32 barnhem med ca 1 500 barn.

Bilden av missionens omfattande verksamhet bör kompletteras med uppgiften att missionen i u-länderna även bedriver radioverksamhet och har egen programproduktion, som på lokala språk förmedlar nyhets- och upplysningsprogram. Denna programverksamhet upptar ca 70 % av sändningstiden. Övriga program är av religiös natur.

För att all den här nämnda verksamheten, som bedrivs i samverkan med berörda u-länder, skall kunna upprätthållas och helst utökas — samt inte minst följa med i den tekniska utvecklingen — krävs stora materiella och personella insatser.

Missionen och andra enskilda organisationer svarar själva för de personella insatserna. En förutsättning för utveckling av denna värdefulla verksamhet är dock utökat materiellt stöd. I detta syfte bör statens bidragsregler därför enligt utskottets mening vidgas. När det gäller t. ex. anslag till byggnader och inventarier bör lägre krav än nu ställas på organisationernas egna bidrag. Likaså bör bestämmelserna för startbidrag uppmjukas. Resebidrag bör kunna utgå till personal som sysslar med undervisning, sjuk- och hälsovård samt administration av sådan verksamhet. Möjligheten att införa icke villkorsbundna statsbidrag bör även prövas i detta sammanhang. Trots de stora biståndsinsatser som sker genom missionen och andra frivilliga organisationer anges stödet genom SIDA till denna verksamhet under innevarande år uppgå till endast ca 8 milj. kr. Kontakter med företrädare för berörda organisationer visar att behov finns av en betydande ökning av ifrågasvarande bidragsgivning.

För utskottet framstår det som angeläget att genom SIDA anslag lämnas till ändamålsenliga byggnader och tidsenliga hjälpmedel för att möjliggöra bättre arbetsbetingelser, större effektivitet och ökad trivsel för dem som i u-länderna i missionens tjänst arbetar med undervisning samt sjuk- och hälsovård. Detsamma gäller självfallet även dem som i andra enskilda organisationer bedriver seriöst arbete i u-länderna. Även för här nämnda verksamhet gäller, att ovisshet om framtida anslagsutveckling är ett hinder för effektivaste arbete och bästa utvecklingseffekt i mottagarlandet. Enligt utskottets mening bör därför riksdagen även i detta sammanhang uttala att det är önskvärt med en årlig ökning av 25 %. Både effektiviteten i u-landsbiståndet och den svenska hemmaopinionen skulle positivt påverkas av ett sådant uttalande.

Med hänsyn till de låga bidrag som hittills utgått till enskilda organisationers biståndsverksamhet anser utskottet det nu vara berättigat med en extra höjning. I nästa budgetårs riksstat bör därför inom fältverksamhetsanslaget upptas en anslagspost om 15 milj. kr. till missionens och andra enskilda sammanslutningars arbete i utvecklingsländerna.”

dels utskottets hemställan bort ha följande lydelse:

”1. att riksdagen i anledning av motionerna I: 272 och II: 309 i vad de avser ändring av reglerna för bidrag till enskilda organisationers biståndsverksamhet som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört,

2. att riksdagen i anledning av motionerna I: 550 och II: 501 angående bidrag med visst minimibelopp till enskilda organisationers biståndsverksamhet som sin mening ger Kungl. Maj:t till känna vad utskottet anfört.”

b. herrar Dahlén (fp), Nils-Eric Gustafsson (cp), Lindblad (fp), Olle Eriksson (cp), Mattsson (cp), Enskog (fp), Antonsson (cp) och Andersson i Knäred (cp).

12. vid *punkten 15* (Rekrytering och utbildning av fältpersonal samt informationsverksamhet) *beträffande åtgärder i syfte att skapa effektivare internationell yrkesvägledning, arbets- och praktikförmedling samt arbetsmarknadsutbildning* av herr Nordstrandh (m).